

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף פנ: פח.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ע

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

עצמו ולהשפיל עצמו לדברים קטנים ונמוכים, כדי שיוכלו העולם לקבל ממנו, כדי שיפתח להם שערי החכמה והמדע לקרבם להש"י. בבחי' (משלי יד) **שחו רעים לפני טובים ורשעים על שערי צדיק**. שכדי לשהות ולהכניע הרעים לפני הטובים, צריך להביא הרשעים על שערי צדיק כנ"ל. וזהו אצל הצדיק בחי' מותרת מוחין בחי' שערות. נמצא שהשערות של החכם, הם בחי' **שער** בימין. אבל אצל הרשע הכסיל, הם **שערות** ממש בשמאל. וזה בחי' **לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו**: וע"כ ארו"ל (שם בקידושין ע.) הנוש' אשה שאינ' הוגנת לו אליהו כופתו כו'. כי כשנושא אשה שאינה הוגנת לו, בוודאי אינו מתרצה בחלקו, בממונו באשת נעוריו, ובוחר במה שאינו שלו, שאינה הוגנת לו. ועי"ז הוא בחי' מותרות, בחי' שערות כנ"ל. ע"כ אליהו ממונה ע"ז לעונשו, כי הוא **בעל שער** (ומלכים ב א[2]), שממונה ע"ז על בחי' שערות, לעשות בהם דין. וע"כ ארו"ל (שם) אליהו כופתו והקב"ה רוצעו. זה בחי' מוחין ובהי' מותרת מוחין. כופתו בחי' מוחין, בחי' תפילין, בחי' (ש"ה ז) **מלך אסור ברהטים**, ברהיטי מוחין, שהם בחי' תפילין כמובא [7]. רוצעו, זה בחי' מותרת מוחין, בחי' רצועות, שהן בחי' מותרת מוחין: [10] **זאת** התורה של חומר איסור גזילה, והתורה שבסי' ס"ח הקודם, מענין פגם הכעס שמפסיד העשירות. שני התורות אלו, יש להם היכור ושייכות זה לזה, כמובן למשכיל. והם מחוברים יחד בתוך התורה של היכל הקודש שבסי' נ"ט, כי שם הובאו שני ענינים אלו בקיצור, בתוך המשך התורה ההיא. ע"ש היטב!:

ע [14] ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל [15]:

כי כל הדברים הם על הארץ כמו שאנו רואין בחוש, שהכל גדל מן הארץ, וכל הדברים והבריות הולכים ומונחים על הארץ, וא"א שיפסקו ויתרחקו מהארץ. אם לא ע"י כח המכריה, היינו ע"י שיש מי שמכריה הדבר ונוטלו ממקומו מהארץ, ומרחיקו ממנה. וכפי כח המכריה כן נתרחק הדבר מהארץ. ואח"כ כשנפסק כח המכריה, חוזר הדבר לארץ¹⁶. כגון אם זורק אדם דבר למעלה אוי ע"י כחו מכריה הדבר ומפסיקו מהארץ. וכפי כוחו, כן מכריה הדבר וזורקו למעלה יותר. ואח"כ כשנפסק כחו, שהוא כח המכריה, חוזר הדבר ונופל לארץ. כי אם לא לא לה כח המושך [2], וממשכת כל הדברים לעצמה. כי אם לא לא היו יכולים להתקיים עליה, כי היה ראוי ליפול ממנה, מחמת שהוא¹⁷ כדורית [22], וכל בני העולם עומדים סביבה כידוע [23], אך שיש לה כח המושך. וע"כ כשנפסק כח המכריה, וחוזר הדבר ונופל למטה לארץ, כל מה שמתקרב יותר למטה, הוא פורח ונופל למטה במהירות יותר [24], זה מחמת שמתקרב להכה המושך

כסף וזקק אותם כזה וככסף היינו שיצרף ויוקק הכסף והזהב שהוא של גזילה כנ"ל, שהיא" בחי' משפחה שנממעה¹⁸ כנ"ל: **וזה שארו"ל** (קידושין ע.) הנושא אשה לשם ממון הוי"ן ליה בנים שאינם מהוגנים. כי כשנושא לשם ממון, ופונה עצמו להממון, הוא שומה וכסיל. כי **לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו** (קהלת י')¹⁹ היינו שהחכם כשנושא אשה הוא פונה לימינו, היינו להתורה, שהוא בחי' ימין, כמ"ש (דברים לג) **מימינו אש דת למו**. היינו נושא אשה בשביל התורה, כדי שילמוד תורה בטהר, כמשור"ל (מנחה ק"ו).²⁰ הלומד תורה בטהרה נושא אשה ה"כו'. אבל **לב כסיל לשמאלו**, שנושא אשה בשביל ממון, שהוא בחי' שמאל כ"ש (משלי ג') **בשמאלה עושר וכבוד**. ונמצא כשנושא לשם ממון הוא כסיל, ופגם ואובד דעתו, וע"כ הוי"ן ליה בנים שאינם מהוגנים, מאחר שפגם הדעת שמשם באים הבנים [21]:

ודע שע"י שפונה עצמו להממון, מזה נעשים שונאים [25]. כי עיקר התגברות השנאה הוא בא מבלבול ועכירת המוח. כי אהבה תלויה בדעת ושכל, וכמ"ש (איוב לט) **תקשיח בני ללא לה כי השפה אלוה**. היינו שאין לה אהבה על בני, זה בא מחמת שאין לה חכמה. וע"כ כשיש לו עכירת המוח, מזה יונקים ומתגברים השונאים. וכפי הבלבול והעכירות של המוח על ידי תאוות ממון, כן התגברות השונאים: ולפעמים נעשים מזה שונאי חנם, כי לפי תאוותו ופנייתו לממון, כן נעשה כסיל, וכן נתעבר מוחו, וכן מתגברים השונאים. וכל זמן שהעכירות בתוך המוח, אזי השונאים המתגברים משם, היינו מהעכירות המוח, הם ג"כ שונאים בדעת וכמות, שיש להם טעם על שנאתם, אף שהדעת הזה הוא בחינות עכירת המוח, כי עיקר השנאה הוא רק מעכירת המוח, עכ"ז יש להם עכ"פ טעם על שנאתם, מאחר שהעכירות עדיין בתוך המוח. אבל דע שלפעמים "חושק כ"כ לממון, ונעשה כ"כ כסיל, עד שאין המוח יכול לסבול כלל העכירות, עד שיוצא בבחינות שערות, כי שערות הם מותרת מוחין כידוע [26]. ואז גם השונאים הכאים משם, היינו מהעכירות הזאת, מבחי' מותרת מוחין, מבחי' שערות, הם שונאי חנם. כי אין להם שום טעם על שנאתם, מאחר שאינם באים אפילו מהעכירות שבתוך המוח, רק ממותרי מוחין, מבחי' שערות. ע"כ אין להם שום טעם ודעת אפילו של עכירת מוח על שנאתם, והם רק שונאי חנם. וזה בחינות (תהלים סט) **רבו משערות ראשי שונאי חנם**, כי שונאי חנם באים מבחי' שערות מותרת מוחין כנ"ל: אבל החכם אף שיש לו ג"כ מותרת מוחין, בחי' שערות. דע שהחכם, בחינות מותרת מוחין ושערות שלו, הם בחי' **שער** בימין על השין. שמותרת מוחין שלו הם בחי' שערים, שפותח בהם שערי החכמה והמדע לעבודת הש"י. כי מחמת שמוחו בעצמו א"א להעולם לסבול לקבל מאורו, הוא צריך להתלבש ולהתכמות

תורה אור
קהל י (ב) לב חכם לימינו
ולב כסיל לשמאלו:
דברים זאת הברכה לג (ב)
ויאמר יזהר מפני בא וזה
משער למנו הפיץ מהר
פארן ואתה מרובת קדש
מימינו אשך למו:
משלי ג (ט) ארך ימים
בימיה בשמאלה עשר
ויבדו:

איוב לט (טו) הקשית בני
ללא לה לריק יגיעה בלי
פחד: (יו) כי השפה אלוה
תקכה ולא תלק לה בבינה:
תהילים סט (ה) רבו משערות
ראשי שונאי חנם עצמו
מצמיית איבי שקר אשך לא
גולתי אז אשיב:
משלי יד (ט) שחו רעים
לפני טובים ורשעים על
שערי צדיק:
מלכים ב א (ח) ויאמר אליו
איש בעל שער ואזר עור
אזר בכתפיו ויאמר אליה
התשבי הוא:

שיר השירים ז (ו) ראשן
עלך כפרמל ונדלת ראשן
כארמון שלף אסור קרקטיים:

תורה ע
ויקרא שמיני ט (א) ויהי
ביום השמיני קרא משה
לאהרן ולבניו ולזקני ישראל:

¹⁸ גם בדפ"ר ותולד שהיא, ומתולד - שהוא

¹⁹ בדפ"ר - שדומה

²⁰ **במדבר רבה פרשה כב** [פסקא ח']

¹ כתוב (ומלאכי א' יא) לשמי ונמנה טוהרה ודרשו במנחת זה הלומד תורה בטהרה, דהיינו נושא אשה ואח"כ לומד תורה וכן אמר שמאל בקדושין כט: אבל רבי יוחנן הקשה ריחיה בצווארו ויעסוק בתורה. ועיין ש"ע י"ד רמ"ב ומהע"ז א' ג' שנפסק שמי שלא מתגבר עליו יצרו ילמד תורה תחילה. ואשה המפנסת עצמה ישאנה תחילה (הגר"א שם). ורבינו כנראה סובר שהיום כולם מתגבר יצדם. ועיין חיי מוה"ר"ן סימן שא.

² בתשכט - וכ"ו

¹ ע"ח שער ו' פ"ו ושער ח פ"ד. פרדס רמונים לרמ"ק פרק כג ערך שמן. ולקמן תורה עד [דף פט סוף ע"ב]

¹ כעין זה לעיל בתורה לט מי שיש לו תאוות אכילה עי"ש

² השפה לשון נשני דהיינו שכהה ועיין בפנים שרבינו חיבר שני הצאי פסוקים ועי"ש שהלשון הקשית ולא תקשיח ועיין ישעיהו סג ז' תקשיח לבנו ורד"ק שם.

³ דפ"ר ותולד - מזה, בתפארת מוה

⁴ מתרצו - עכירות

⁵ בתפארת חישק (כנראה ו' מחוק)

²⁷ עיין תורה סז אות ו'. וביאר יפה שעה על שער הכונת דרושי ברכת השחר אות א. ועיין שבילי אמנונה נתיב ד' שביל א' ד"ה שערות הראש ועיין לעיל תורה ל' אות ג'

²⁸ וכן בשר אליהו הנביא ששרים במוצ"ש - איש הנקרא בעל שער בסמניו.

²⁹ * יתקין ו' דף כא: ובתיקון ו' שבסוף התיקונים דף קמד:

³⁰ מוהר"ח בתפארת

³¹ לא ידוע זמן ומקום אמירת תורה זו

³² בדפ"ר נמצא תורה נ"י בצילום 113 סוד ד'

³³ ויקרא ט' א'

³⁴ מתרצו - להארץ

³⁵ ספר הברית ח"א מאמר ט' פ"ו ד"ה ובארץ שם הברוא

³⁶ גם בדפ"ר ותולד - שהוא, ומתולד - שהיא

³⁷ וזהר ויקרא דף י. וספר הברית שם פ"ג

³⁸ שם פרק ה' ופרק ו'

³⁹ ספר הברית שם פרק ז' ד"ה זאת ועוד אחרת

ליקוטי

של הארץ, ע"כ נופל במחירות יותר למטה. והצדיק הוא בחי' עפר הנזיל, כי הצדיק הוא יסוד עולם כ"ש (משלי י) **וצדיק יסוד עולם**, וכל הדברים עומדים עליו. ויש לו כח המושך להמשיך כל הדברים אליו. כי זה הצדיק הוא רק יחיד בעולם שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו [א]. ואפי' כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כ"א לפי בחינתו [ב]. יש שהוא בחינות ענף ממנו ויש שהוא בחינות ענף מן הענף. כי זה הצדיק היחיד בעולם, הוא עניו ושפל, ומשים עצמו כעפר, בבחינות (בראשית יח) **ואנכי עפר ואפר**. וע"כ הוא יסוד עולם, היינו בחי' עפר, שכל הדברים הם עליו כנ"ל [ג]. וזה שאנו מבקשים [ד] ונפשי כעפר לכל תהי', היינו שיהי' לה כח המושך, להמשיך הכל אליו כעפר כנ"ל [ה]. וזה הצדיק ממשיך כל ההשפעות לעולם [ו], בבחינות (איוב כח) **ועפרות זהב**, שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר מהצדיק הנ"ל. וע"כ אם נותנין צדקה לזה הצדיק, הוא מתברך מיד. כי הוא יבחי' זריעה על העפר שמוצמחת כפל כפלים, בבחינות (הושע י) **זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד**. אבל אם נותן צדקה למי שאינו בחי' עפר כלל, אינו עושה פירות. וזה שקלל ירמיה' את אנשי ענתות [ז] **בעת אפך עשה בהם הכשילים בעניים שאינם מהוגנים** (ב"ק ט"ז ע"ב) [ח] היינו שאינם בבחי' עפר כלל, וע"כ הצדקה שנותנים להם אינה בחי' זריעה כלל: והנה הי' ראוי שימשכו" כ כל בני אדם לזה הצדיק שהוא בחי' עפר, שיש לו כח המושך כנ"ל [ט]. אך ע"י כח המכריח מפיסקין ומרחיקין ממנו. היינו שיש בני אדם שע"י דיבורם ומעשיהם, הם מכריחים את בני אדם להפסיק ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל [י]. ולפי כח המכריח, כן מרחיק מהצדיק כנ"ל. ואח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזור ומשיך עצמו ויתקרב להצדיק י"שהו' בחי' עפר כנ"ל. כי כשיפסיק המכריח ישוב להעפר להצדיק הנ"ל, שיש לו כח המושך כנ"ל. וע"כ יש בני אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדיין בכח המכריח המרחיק אותם, אבל אח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזור ויתקרב כנ"ל. וזה שאנו רואין כשאדם נוסע להצדיק, כל מה שמתקרב למקום הצדיק יותר, יש לו חשק יותר, מחמת שמתקרב יותר להכח המושך כנ"ל:

וזה בחי' משכן, כי משכן הי' לו כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהי' עומד שם. בחי' (ש"ה א) **משכני אחריו נרוצה**, אחריו נרוצה דייקא. כי כל מה שמתקרב יותר אליו, הוא רץ ביותר כנ"ל, מחמת הכח המושך כנ"ל. וכמוכא במדרש (שמות פ' לא [י]) **שהמשכן הוא לשון משכון**, שהוא משכון לישראל שתשרה שכינה אצלם אפי' אם יהאמו ח"ו, כמו"ש (ויקרא כו) **ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם**. נמצא שע"י המשכן השכינה שורה בישראל. היינו כנ"ל כי משכן לשון **משכני וכו'** שיש לו בחי' כח המושך להמשיך אלקות למקום שהי' עומד שם כנ"ל. וע"כ א"א להקים את המשכן אלא

מאד להיות מפורסם עא

מוהר"ן פת.

הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' משה שהי' **עניו מכל האדם** [א], כ"ש (שמות מ) **ויקם משה את המשכן**. ואחר לא הי' יכול להקימו [ב], כי דווקא זה הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' כח המושך, יכול להקים המשכן, שהוא בחי' כח המושך להמשיך האלקות כנ"ל: וזה שכתוב (דברים ז) **לא מרובכם חשק ה' בככם כי אתם המעט**, ודרו"ל י"חולין פט והובא בפרש"י (שם) **לא וכו'** רק מחמת שאתם ממעיטין לעצמיכם וכו' [ג], **חשק ה' בככם**. כי מחמת שהם ממעיטין ומקטינים עצמן, ע"י"ז הם בבחי' עפר, שיש לו כח המושך, בחי' משכן שמושך האלקות כנ"ל, וע"כ חשק ה' בככם. וזה בחי' (ישעיה' נו) **אשכנז את דכא** [ד], כי ע"י שפלות, שמושים עצמו כעפר, ע"י"ז יש לו כח המושך להמשיך הש"י אצלו שזהו בחי' המשכן כנ"ל: וזה בחי' הכבוד הנאמר אצל המשכן, כ"ש (שמות כ"ט) **ונקדש בכבודי וכ"ש** (שם מ) **וכבוד ה' מלא את המשכן**. כי כל הכבוד שיש לכל אדם שבעולם מקטן ועד גדול, כולם הם מקבלים רק מזה הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' משכן, שממנו נמשך הכל. כי כל הכבוד והגדולה הוא רק אצל זה הצדיק, וכולם מקבלים ממנו, כמו"ש (מגילה לא). כל מקום שאתה מוצא גדולתו [ה] שם אתה מוצא ענותותו. נמצא שבמקום השפלות והקטנות שם שורה כל הכבוד והגדולה, כמו"ש **אשכנז את דכא**. וע"כ כל הראשים שבעולם, מקבלים כבודם מזה הצדיק שהוא בחי' עפר. וכן התחדשות הכבוד, כי בכל פעם נתחדש הכבוד שזה הממונה בא להתמנות אחר, ונתחדש הראשיות והכבוד, הוא הכל ע"י זה הצדיק [ו]. כי כפי הקמתו את המשכן בכל פעם, שמשם בא הכבוד, בבחינות **וכבוד ה' מלא את המשכן כנ"ל**, כן נתחדש כל הכבוד והראשיות כנ"ל:

וזה ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כי כשהצדיק צריך לקרות את ראשי העם הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המשכן, ששם הכבוד כנ"ל, וע"י"ז קורא אותם, כי כולם באים אליו לקבל הכבוד ממנו. וזה ביום השמיני שהקים משה את המשכן, ע"י"ז קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, שהם כלל ראשי העם מקטן ועד גדול. כי ע"י הקמת המשכן קרא את כל ראשי העם, שהם בחי' אהרן ובניו וכו' כנ"ל: וזה שארז"ל (ר"ה א [ז]) **שנים ר"ה למלכים**, כי אז הי' הקמת המשכן, שמשם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממונים והראשים כנ"ל: וע"כ הי' הקמת המשכן בראש חודש ניסן דווקא, כי זה בחי' ראש חודש [ח], שע"י"ז נתחדשים כל הראשים כנ"ל וזהו בחי' ר"ה ניסן ר"ה למלכים כנ"ל:

עא [ט] **דע** שקשה מאד להיות מפורסם. כי מה שהוא מפורסם הוא מזיק לו מאד. כי לפעמים צריך לסבול וסורין בשביל רבים, כמה שכתוב (ישעיה' נג) **ובחבורתו נרפא לנו**. כי מאחר שהוא מפורסם, ע"כ הוא

תורה אור

משלי י (כח) כעבוד סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם: בראשית וירא יח (כח) ויצן אברכים ויאמר נחמה נא הואלתי לך בראי אל אדני ואנכי עפר ואפר: איוב כח (ו) מקום ספיר אבניך וצפרת נהב לו: הושע י (ב) וזרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לדרוש את קצוק עד יבוא וידה צדק לכם: ירמיהו יח (כג) ואגה יקוק וזרע את כל צדקתם עלי לטות אל תכפר על עונם ותשאקם מלפניו אל תמתי והיו יהיו מלשלים לפניך בעת אפך עשה בהם: שיר השירים א (ד) משכני אחריו נרוצה הבריאני המלך תגדיו נגילה ונשמחה פך נזכירה: ד"ח מיון מירשים אהבה: ויקרא בחקתי בו (יא) ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם: במדבר בהעלתך יב (ג) והאיש משה ענו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: שמות פקודי מ (יח) ויקם משה את המשכן ויצן את אדניו וישם את המשכן ויצן את ברייתו ויקם את עמדתיו: דברים ואתננו ז (ו) לא מרובכם מקל העמים חשק יקוק ככם ויבחר ככם פי אמת המעט מקל העמים: ישעיה' ג (טו) כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רגל לתתו רגל שפלים ולהתחית לב נדכאים: שמות תצוה כט (נג) ונגדתי שפה לבני ישראל ונקדש בכבודי: פירוש פקודי מ (לד) ויקם וקצנו את אהל מועד וכבוד יקוק מלא את המשכן: (לה) ולא כל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו וקצנו וכבוד יקוק מלא את המשכן: ויקרא שמיני ז (א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל:

תורה אור

משלי י (כח) כעבוד סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם: בראשית וירא יח (כח) ויצן אברכים ויאמר נחמה נא הואלתי לך בראי אל אדני ואנכי עפר ואפר: איוב כח (ו) מקום ספיר אבניך וצפרת נהב לו: הושע י (ב) וזרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לדרוש את קצוק עד יבוא וידה צדק לכם: ירמיהו יח (כג) ואגה יקוק וזרע את כל צדקתם עלי לטות אל תכפר על עונם ותשאקם מלפניו אל תמתי והיו יהיו מלשלים לפניך בעת אפך עשה בהם: שיר השירים א (ד) משכני אחריו נרוצה הבריאני המלך תגדיו נגילה ונשמחה פך נזכירה: ד"ח מיון מירשים אהבה: ויקרא בחקתי בו (יא) ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם: במדבר בהעלתך יב (ג) והאיש משה ענו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: שמות פקודי מ (יח) ויקם משה את המשכן ויצן את אדניו וישם את המשכן ויצן את ברייתו ויקם את עמדתיו: דברים ואתננו ז (ו) לא מרובכם מקל העמים חשק יקוק ככם ויבחר ככם פי אמת המעט מקל העמים: ישעיה' ג (טו) כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רגל לתתו רגל שפלים ולהתחית לב נדכאים: שמות תצוה כט (נג) ונגדתי שפה לבני ישראל ונקדש בכבודי: פירוש פקודי מ (לד) ויקם וקצנו את אהל מועד וכבוד יקוק מלא את המשכן: (לה) ולא כל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו וקצנו וכבוד יקוק מלא את המשכן: ויקרא שמיני ז (א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל:

תורה אור

שע"יהו נג (ה) והוא מחלל מפשענו מדכא מעונתינו מוסר שלומנו עליו ויבחרתו נרפא לנו: תורה אור

שע"יהו נג (ה) והוא מחלל מפשענו מדכא מעונתינו מוסר שלומנו עליו ויבחרתו נרפא לנו:

שאינו הגון, לספר חסידים סימן סא זה עוין, וליד רמה ב"ב ב (ס"י קיט) אין שכו ולרבינו יונה ברכות מב. ונמוקי יוסף על ב"ק סוף פירק א' יש שכו. ועיין תורה רסד שזה פנה"ב. אם יקבלו שכו על שמשבה טובה שתצטרף למעשה עיין מהרש"א תענית ט' ועיין היכל הברכה ואתננו בשם רבי וזשא מאניפולו דלאו כל אדם ראו לתת לעני הגון

א' דפירי ותרלד- ש"משכנו, בתרלו ותרצו- ש"משוכו, בתשכט- ש"משכנו

ב' עיין חיי מוהר"ן סימן תב

ג' עיין שיחות הר"ן סימן פ' וסימן פא ולק"ה מילה ה' סוף אות כא, וגולה ה' אות יז, ומידע עיין תורה מו תנינא שיעקו המניעות תן מניעות המה.

ד' תתרו- שהוא

ה' שמות רבה לא י'. ובתנומא משפטים יא, ובמדבר רבה יב יד.

ו' כך נדפס בתקפא עם שני מרכאות

ז' במדבר יב ג' כתיב ענו וקרי עניו ורבינו נקט הקרי וכן לעיל בתורה ד' אות ד'

ח' תנומא פקודי סימן ח' וילקוט שמעוני פקודי רמז תיז ומדרש הגדול במדבר ז' א' ביום כלות משה

ט' בתרלו ציין מ"מ זה לקטן אחר תיבות וע"כ חשק ה' בכס, ובתשכט העבירו לכאן

י' בתרלו- עצמכם

יא וכן תרגם יונתן דאתון מכיכי רוחא וענותנין מכל עממיא

יב בתקפא (ביע"י נו) בתרלו- (ישע"י נו), ובתשכט תוקן

א' בתקפא הכותרת קשה להיות מפורסם עא וכן העתיקו בכל המהדורות. וז"ע ה"י רוב הדף שייך לתורה הקודמת ביום השמיני

ב' עיין תורה סו תנינא שהוא יסוד פשוט שרש וקשר כל היסודות

ג' עיין תורה נו אות א'. ותורה סו אות א'

ד' ובמאת הוא יסוד גם לעפר כי הוא נכלל באין דהיינו קודם הבריאה

ה' עיין תורה ד' אות ט' ותורה כב אות י', וסו תנינא הנ"ל, וסו תנינא ד"ה ומקודם משלשל) ותורה נח תנינא.

ו' ביהי רצון שאחרי תפילת עמידה

ז' עיין לק"ה חוקת מטלטלין ד' ב' ממנו של אדם כפי הכח מושך שיש לו ועפ"ז מביאר כל שבידו חוקה ששלו הוא, ודין כל דאליים גבר, ושואר דיני. והצון האדם כבודו כי כח המושך הוא כפי חלקי הכבוד. ושם אות ז' התבואה מקבלת מעפר הארץ כח המושך למשון היות לאוכל אותה, ושם אות יא נפש כח המושך וגוף כח המכריח. וכן יצ"ט ויצה"ר.

י' בתשכט - השפעות

י' עיין של"ה תורה אור (פרשיות וישב מקץ ויגש סוף אות ו') (ובמהר"ד יד רמה חיפה תשנז אות כז) על מאמח"ל כל העולם גיוון בשביל הנינא בני - בשביל לשון צינור.

י" בתרלו- בחינות

י" בירמיהו יח כג

י"ב ב"ב ט: שבינו לשון. ועיין ספר דף על דף על ב"ק טז: מה שהביא דעות בהגדרת עני הגון, וע"ש שנהלקו אם יש שכו על הצדקה לעני

מאמר ויהי ביום השמיני

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בתורה זו מבאר רבנו עניין הצדיק האמת היחיד בדור שהכל נמשך אליו והכל נמשך ממנו. ועיקר הנושא הוא הכח המושך שנמצא בו שנובע מיסוד האין שזכה להכלל בו כי אל האין שואף הכל. כי הכל נברא יש מאין, נמצא האין הוא שרש הכל, וכל דבר נמשך לשרשו. ובשביל הבחירה ברא הקב"ה כנגדו כח המכריח. וכשממתיק את הכח המכריח, אזי נעשה ממנו דייקא כלים להשיג את האור שמאיר הצדיק לעולם מהאין. וזה היסוד לביאור הקמת המשכן ע"י משה רבנו בר"ח ניסן שאחר מתן תורה שאז זכה להוריד את השכינה לארץ פעם ראשונה מאז חטא אדם הראשון ומבואר שזה ע"י כח המושך שבו שהוא מכח השפלות וענוה שבו, שע"י נמשכו כל ישראל אליו (והעלה את רצונם מ"ן והוריד כבוד ה' מ"ד) ובנה והקים משכן (דירה בארץ לכבוד ה' שהוריד) שממנו חידוש ההתמנות לכל ראשי העם ובוזה לבד קרא להם לבוא, כי נמשכו אל המשכן לקבל התחדשות הגדולה וההתמנות. ועיקר הקמת המשכן שעל ידו ההתמנות לראשי העם הוא מה שהצדיק עושה מעצמו משכן אלוקות וזה נעשה בכל דור. (וכיצד מחלק את הגדולה וההתמנות לראשי העם עיין תורה עב תנינא)

ליקוטי הלכות השייך לתורה זו

עומק הבנת מהות הכח המושך קשה לעמוד עליו בתורה עצמה בלא ביאורי מוהר"ן בלקוטי הלכות, לכן חשוב לעיין בשתי הלכות דלקמן שבנויות על תורה ע', וכאן הבאנו הראשי פרקים שלהן.

או"ח ח"ג דף קעז יום טוב ה' (זי אותיות) (א) כל המניעות שעובר על האדם צריך לזכור תמיד שהם כח המכריח שרוצה להרחיק מהאמת מנקודת האמת מקום שנחצבה נשמתו משם. ועיקר הכל זה צדיק האמת. בוודאי כח המושך חזק יותר כי הוא קיים לעולם ואילו המכריח רק לפי שעה. לכן אם יתגבר בוודאי יתבטל המכריח ואז יהיה לו טובה דייקא ע"י שהיה כח המכריח מונעו. כי לזה באנו לעולם לעסוק במלחמה הזו. שע"י נעשים כלים נפלאים ותיקונים גדולים. רוב האמנות מאשין ובגון השעון הם ע"י שני כוחות אלה. טבע הנשמה להמשך תמיד לשרשה האמיתי שם עיקר הכח המושך כמו הקפיץ של השעון והוכרחה לרדת לעוה"ז כדי שתמשך מכאן לשרשה ותמשך אחרים עימה כמו גלגלי השעון. (ב) ע"י הקמת המשכן המשיך כח המושך למקום מדבר ובוזה תיקן שבכל הגלויות יתגבר כח המושך המכריח, וזו מעלת בתי כנסיות ובתי מדרשות ובפרט של צדיק האמת. וזה בחי' מעלת קברי צדיקים שאחר הסתלקותם עיקר התגברות כח המושך (א) קח לך פר וכו' שנאמר ביום השמיני זה כדי להעלות כח המכריח בחי' העגל שמצד שמאל בחי' השור שבמרכבה התגברות השמאל, והעלהו חטאת דהיינו את כח המכריח אל הקדושה. (ה) דייקא ע"י ההתנגדות והמניעות נעשים תיקונים נפלאים וזה עיקר קיבול השכר וע"י נעשו הצדיקים. (ו) עיקר התגברות כח המושך ע"י הרצון וכסופין בחי' משכני אחרין ונרוצה לשון רצון. כשנמשך ברצון אל האמת להשי' ולצדיקי אמת מתגבר שרש כח המושך שלמעלה. (ז) עיקר כח המושך הוא להמשיך הכל להשי'. (יא) הצדיקים הם למעלה מהעפר למעלה מכח המושך שבעפר כי כל כח המושך שבעפר נמשך מנשמות ישראל שהם עיקר כח המושך שבעפר. כל התאוות נמשך מהעפר. העיקר המושך עצמו לאמת שם עיקר כח המושך, וזהו שהזוהר רבנו שאיך שהוא יתגבר תמיד ברצונות וכסופים למשך עצמו לשרשו וע"י בוודאי יתגלה לו האמת וידע היכן כח המושך האמיתי שיוכל למשכו לשרשו ומקורו שנחצבה נשמתו משם והעיקר היא השפלות שלא לרדוף אחר הכבוד. שרש הכל כבוד הש"י שהוא שרש הבריאה שם עיקר כח המושך. בגלות צריך להשליך עצמו לעפר להגביר כח המושך שהוא בחי' עפר. (יג) ע"י בכיה יכולין לעורר רצון האדם למשכו לרצונו והכי נמי כלפי שמיא ע"י בכיה אפשר לעורר רצונו ית' שיהיה כרצונו. כי עקר כח המושך הוא דמעות ובכיה של שמחה, בחינת ב'שמך יגילון כל היום, שמחמת גדל הרבקות וההמשכה לשרשו העליון זולגין עיניו דמעות, כמו שאמרנו ברבי עקיבא כשהיה עוסק בשיר השירים. כי הדמעות הם בחינת עפר שבשרשו הוא בחינת כח המושך העליון, אך למטה נאחו בו כח המושך לכל התאוות וכו', שהוא באמת בחינת כח המכריח. (יד) כי זה ידוע שחיות אלקות שבכל דבר שבעולם נכסף ומשתוקק ומושך עצמו תמיד לשרשו העליון, רק שבהכרח ובגורת הבורא יתברך הוא מוכרח להיות קשור בהבריאה בשביל קיום העולם. שכל האמנות הנפלא של יוצר בראשית שברא כל הבריאה בחכמה ובמלאכה ובאמנות נפלא כזה, הכל היה בבחינת כח המכריח וכח המושך הנ"ל שצמצם עצמו, כביכול, והכריח חיות העליון לירד למטה להחיות ולקיים כל הדברים של הבריאה, שזהו בחינת כח המכריח כנ"ל. אבל הם בטבעם מושכים עצמם לשרשם, כי כל דבר מושך עצמו לשרשו כידוע. (טו) ואפלו מה שמכרח לעסק בעסקי זה העולם, כגון לאכל ולשתות וכו'. יהיה רק מחמת הכרח שמכריחין אותו לזה נגד רצונו. כי עקר החבור הגוף והנפש שהם בבחינת כח המכריח וכח המושך, עקר חבורם על ידי האכילה. שעל ידי אכילת האדם מכריח הגוף את החיות שהוא הנפש שתתקיים באדם, אבל צריך שתהיה כונתו לשמים. והכל בשביל שיוכה על ידי כח האכילה להודות ולהלל לשמו יתברך ולעבד אותו יתברך כראוי, שעל ידי זה יחזור וימשך לשרשו ביתר שאת ויהיה נגמר כונת הבריאה על ידי זה דיקא. (יז) כי עקר כח המושך מתגבר ביותר כשבא הדבר אל תכליתו, כגון כשאוכל האדם המאכל שאז מתגבר בחינת כח המושך, שהוא בחינת הטוב שבמאכל שעל ידי זה חושק ונכסף האדם לשרשו וזהו מה שכתב אדונו, מורנו ורבנו וזכרנו לברכה (בלקוטי תנינא סימן ז) שבשעת האכילה יכולין לזכות להארת הרצון וכו', שזהו בחינת כח המושך הינו כנ"ל.

ח"מ ח"א דף קלג: חזקת מטלטלין ד' (יד אותיות) (ב) ב"א את כח המושך שלו מקבל מהצדיק שממנו נמשך הכל. כל שביד אדם חזקה שהוא שלו כי כח המושך שלו מושכו אליו וזהו כל דאלים גבר. (ג) וזהו שודא דדייני. כח המושך הוא כפי חלקי הכבוד שיש לו. הכבוד הוא אלוקותו ית', שממשיך בחי' עפר הצדיק למטה. כל ההשפעות ועשירות נמשכים מכבוד הש"י. כבוד הוא בחי' רצון. (ד) קבלת

התורה היא שמשה רבנו המשיך אלוקותו לתחתונים. התורה היא אחדותו ית'. (הלשון שם משמע שמשה ע"י ענוה המשיך את התורה וע"ז את אלוקותו ית') (ה) תורה היא כח המושך. בשרשו כח המכריח הוא לטובה לקבל האור בהדרגה, כי כל דבר נמשך לשרשו בפרט אדם שיש לו דעת ובלא כח המכריח היה בטל במציאות, אלא צריך שיהיה בבחי' רצוא ושוב שהם מושך ומכריח. כיון שכח המכריח נמשך מצמצומים לפעמים נעשה דינים גמורים שמרזיקים מהצדיק. עומר שעורים מוגף להמתק הכח המכריח בשרשו כדי שיהיה במדה הנכונה לקבלת התורה בשבועות. (ו) עיקר ההמתקה היא שנכיר שפלותינו. (ז) התבואה ע"י כח המושך שמקבלת מעפר הארץ (כמבואר בתורה פח) להמשיך חיות אלוקות שעיקרא הוא בחי' מה בחי' ענוה שפלות דהיינו עפר. וכשאדם אוכל התבואה הזו מקבל כח מושך לו חיות. המאכל כיון שנקצר דהיינו כח המכריח יש בו סכנה שיגרום להתגברות כח המכריח בבחי' פן תאכל וכו' ורם לבבך. ע"כ בתחילת הקציר מניפים ומקריבים עומר להמתק כח המכריח בשרשו. (ח) כל המציאות נתהווה יש מאין וכן העפר הגשמי נתהווה מעפר רוחני בחי' כח המכריח מכח המושך, כי כח המכריח מוכרח לכח המושך, ושניהם אחד. ועל פן באמת אי אפשר להבין זאת בידע ושיכלל כי אם באמונה שאנו מאמינים שכל הגשמיית והישות וכל הזמן נתהוו בגזרתו יתברך מבחינת מה ואין מבחינת למעלה מהזמן. אחרי העומר שנמתק כח המכריח אפשר לספור ספירת העומר כדי לעשות כלים למתן תורה. (ט) פלל הדיבר למעשה, שעקר מה שרזיקים מהצדיק האמת שהיה יכול להמשיך ולקרב הכל לה' יתברך ולהתורה פנ"ל, העקר הוא על ידי פח המכריח המפסיק, שהם בני אדם המונעים בדבוריהם ומעשייהם מלהתקרב אל האמת. ועקר פח המכריח המפסיק הוא על ידי גסות וגבהות, שמשם באים כל הדבורים רעים שלהם שמדברים על הצדיק האמת כדי להפסיק ולמנוע ממנו, כמו שכתוב: "תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק בגאונה וכו'". וכמו שכתוב: "פיומו דברו בגאונה". על פן כל מי שנכנס ארס דבריהם הרעים בלבם ובלבול דעתו עד שאינו יודע האמת, תקונו שישפיל את עצמו באמת כעפר ויזכר שפלותו ופחיתותו היטב וגדל רחוקו מהשם יתברך וכל מה שעבר עליו מעודו. וכשישגיל את עצמו לידע שפלותו ופחיתותו באמת או בודאי יתגלה לו האמת בחסדי ה' יתברך ותמלתו הגדולה, כי יתבטל הכח המכריח המפסיק שכל כחו על ידי גאות וגסות הרוח פנ"ל. ויתגבר הכח המושך שהוא בחינת שפלות וענוה ועל ידי זה יזכה להיות נמשך במהירות גדול אל האמת לאמתו, כמבאר בהתורה הנ"ל: (י) בשבועות לומדים ריש וסוף כל התורה שזה בחי' כח המושך והמכריח. (יא) מה שנעורים בשבועות כי עקר החיות שהוא הנשמה הוא בבחינת כח המושך, כי הנשמה נמשכת תמיד אחר כח המושך שהוא הצדיק והתורה שמושכין את האדם לה' יתברך והיא מקבלת מכח המושך לעצמה ועל ידי זה ממשכת חיות וקיום להגוף ומתגברת בכל עת להמשיך גם את הגוף לה' יתברך. נפש וגוף כח מושך ומכריח. ואם לא היה חוטא אדם הראשון היה האדם יכול לזכות בחייו לבוא לזה שיתהפך הגוף לנפש. הכח המכריח לכח המושך עד שהיה זוכה להיות נמשך אחר השם יתברך ולהקבל בו פראי רצוא ושוב בתכלית השלמות בחיים חיותו. עיקר השינה מחמת המלחמה שבין כח המכריח והמושך. (יב) יצה"ר ויצה"ט כח מכריח ומושך והעיקר לעבוד בשני יצריך כדי לקבל האור בהדרגה. (יג) צדיק אוכל לשבע נפשו ומחזק כח המושך ורשע בטן רשעים תחסר מחזק באכילתו כח המכריח.

שיחות השיך לתורה זו

לא ידוע

הקדמה

קיצור העניין המתחדש כאן

יסוד התורה הזו למעשה הוא ההתקשרות לצדיק יסוד עולם צדיק הדור המיוחד שבדור שרק על ידו אפשר לזכות להיות נמשך אליו ית' כראוי ולזכות לכבוד אלקים שהיא השפעת אלוקות משרש הבריאה. כי הצדיק ע"י שזכה להכלל באין, יש לו הכח למשוך את כל הבריאה לקבל חיות משרשה. כי הבריאה כשמה כן היא, לשון חיתוך (לשון לברא את היער עיני פרש"י יהושע יז טו) מהותה התרחקות והעלמת האמת ומציאות ה' ית', כי העולם לשון העלמה הוא הכח המכריח ואליו הוריד הקב"ה את נשמות ישראל על מנת שיחזרו ע"י כח המושך של צדיק הדור לאחות את הקרע הזה ולהיות תמיד נכספים ומשתדלים לחזור להיות קשורים ודבוקים בשרשם שהוא מחצב הנשמה חלק אלוק ממעל. והצינור דרכו ניתן לזכות לזה הוא רק הצדיק המיוחד שבדור.

יסוד העניין כפי שיתבאר בהמשך הוא הפך המקובל שהקב"ה נמצא בשמים, כי מוכח מכח המשיכה של כדור הארץ דהיינו מהמציאות שכל יסוד העפר שבו שואף אל המרכז, ויסוד העפר הוא עיקר היש המעלים את האלוקות, מוכח מזה ששם נמצא האין שממנו נברא היש מאין³. והכלל מבואר בכהארז"ל שהאדם יש לו שורש בכל המדרגות כולן, לכן כפי שמזכך עצמו, דהיינו עד כמה שאין לו הסתכלות על הבלי עוה"ז, כך יכול לקבל חיות מכל מדרגה יותר קרובה לאין שאליה נקשר. נמצא שבתכלית הזיכור של האדם, יכול להיות מקבל חיות משרש הבריאה, היכן שנברא היש מאין. שהיא נקודת שרש הבריאה⁴.

וככל שהאדם מגושם יותר הוא מקבל חיות ממקום היותר רחוק מנקודת האין הזה שבמרכז העולם. וזו כוונת רבנו שכח המושך של הארץ נמשך לה מהצדיק. כי הצדיק משרש בשרש הבריאה באין ואילו הארץ מתחילה אחר הבריאה. וכל הבריאה נמשכת לשרשה, אל האין ששם משרש הצדיק.

³ עיין יומא נד: מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע מהיכן נברא העולם לר"א מהמרכז אל החוץ ולר"י מהחוץ אל המרכז. וידוע שר"א היה מדת הדין ור"י רחמים, ומדת הדין מסתכלת על המחשבה תחילה ושרש הדברים ואילו מדת הרחמים מסתכלת על התוצאה, וכדמצינו במחלוקתם מתי נברא העולם לר"א בר"ה ולר"י בניסן ומבארים (עיין תוס' ברי"ה כז.) דלא פליגי אלא שעלה במחשבה בר"ה ונברא בניסן. הכי נמי הבריאה הרוחנית התחילה מהמרכז והלך והתגשם ואילו ר"י סובר שהבריאה הגשמית היא מן החוץ אל המרכז ששם יותר רחוק מהגשמיות דהיינו האין.

⁴ ובזה יתבאר כוונת רבינו בתורה סו תנינא שהצדיק הוא יסוד לד' יסודות. וכן המבואר בתורה סו תנינא שהצדיק משרש קודם לתלת גוונין דעינא ואחרי שם הויה. ובזה יתבאר כוונת רבינו בתורה ד' אות ט' שרבינו נכלל באין.

וכל אדם יכול לזכות לעצום עיניו מחיזו דעלמא וכן לזכך את שאר החושים הקושרים אותו לחוש את העוה"ז, עד שיזכה להיות קשור בכל מחשבתו ולבו לעוה"ב ולקודם הבריאה ולעלות מדרגה לדרגה ולקבל בכל פעם חיות ממקום הקרוב יותר אל האין. והכל ע"י שיניח עצמו להמשך אל כח המושך של הצדיק. אבל צריך לשמור עצמו מכח המכריח המרחיק מהצדיק וצריך לדעת שכח זה מתלבש בעיקר בבני אדם. גם ע"י צדקה לצדיק הזה מיד זוכים לשפע גדול.

עוד מבואר (לק"ה י"ט ה) שע"י שהאדם מתגבר תמיד ברצונות וכסופים אליו ית' בהתקשרות לצדיק שהוא כח המשיכה אליו ית' יכול להגביר את הכח הזה עוד יותר לגביו.

והמבחן לאדם היכן הוא אוחז, הוא עד כמה צריך להכריח עצמו לנתק עצמו מפנימיות ולהסתכל על איזה חיצוניות עוה"ז או לעסוק באיזה גשמיות אפילו לשם מצוה. וככל שצריך להכריח עצמו לכל מיני גשמיות סימן שהוא יותר קרוב לאין דהיינו לצדיק. ומי שעדיין נמשך לתאות עוה"ז אכילה או לממון או כבוד עדין אוחז הוא בידי הכח המכריח מהצדיק.

וכשם שהכל נמשך אל האין דרך הצדיק כך נמשך כל השפע לעולם מהאין דרך הצדיק.

ביאור העניין

תורה זו מדברת בעיקר משני כוחות והן כח המושך וכח המכריח, ומבואר בלק"ה (י"ט ה) שיסוד עניין "כח המושך" הוא מהכלל שכל דבר נמשך לשרשו.

ועיין ריש תורה סד עפ"י האריז"ל כיצד נברא העולם שתחילה היה הכל אין סוף אלוקותו ית', וצמצום עצמו ונתן מקום לבריאת עולם, וברא את העולם יש מאין, באותו מקום שבו הניח מקום להעלים את מציאותו.

נמצא שהאין הוא שרש שאליו נמשך העולם, דהיינו שהיש נמשך אל האין. ונמצא שכל היש שבעולם טובב ושואף אל האין. נמצא לפ"ז שנקודת מרכז העולם הוא מקומו של עולם, והוא נקודה דייקא ונקודה היא אין, כי אין לה לא אורך ולא רוחב, אלא נקודה מחשבתית בלבד דהיינו אין, וזהו מקומו של עולם/ו.

והביאור בזה, כי א"א לומר שהצמצום כפשוטו/ו, שהרי א"ב יש גבול לא"ס אלוקותו ית', אלא הביאור "מקום" הוא שנתן מקום לומר שהוא לא נמצא, ובאותו מקום שנתן אפשרות לחשוב שהוא לא נמצא, שם הוא מקומו של עולם. נמצא שהעלמת אלוקותו היא היש מאין. נמצא שהאין הוא היש האמיתי דהיינו א"ס אלוקותו ית'. והיש הוא העוה"ז, עולם השקר, שבו האמת נעלמת.

ועפ"ז יתבאר מדוע העולם הזה הוא עגול וגם כל הירח וככבים טובבים אותו במעגל, כי הכל טובב ונמשך לשרשו שמרכז נקודת העולם/ו ששם האין, דהיינו א"ס אלוקותו ית' שהוא שרש הכל.

וזה כוונת רבנו שכח המושך הוא בעפר, שאין הכוונה בעפר עצמו שהרי אם תנתק אותו מהארץ אין לו כח המושך ואדרבה העפר הוא תכלית הגשמיות המעלים את האלוקות, נמצא שהוא דייקא כח המכריח/ו. אלא הכוונה לעפר הארץ שטובב את הנקודה של האין, שמצד זה נמשל העפר לבחי' אין הטמון בו דהיינו בחי' השפלות שהכל דורכים עליו והוא מחזיר רק טובות.

¹ עיין פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב הצמצום – פתח ה – כבר כתבנו שענין הצמצום שגילה האריז"ל הוא דבר משל ומליצה (ר"ל שאנו משתמשים במושג הזה כדי לסבר את האוזן בלבד, כי לא שייך צמצום בו יתברך. וכמו שראינו לעיל כל ענין הצמצום בא כדי לתת מציאות לנבראים נחותים להתקיים. וז"ש). והיינו, שהוא ית' ברצונו לברא נבראים בעלי גבול ותכלית בכדי שיהיה נמצא האדם למטה בעל בחירה ורצון. ויהיה בו (היינו בכל נברא בעל בחירה) ג"כ כח לנטות אחר הרע המתנגד לקדושה ורצונו ית', הוצרך לסלק כח שלימותו הבלתי בע"ת (כי בעל השלימות מוציא רק דבר שלם, וכדי להוציא דבר מקולקל היה צריך כביכול לסלק את שלימותו לענין זה) ולהתגלות לנבראיו בערכם, בבחינת גבול ושיעור:

והוא מ"ש (היינו מה שכתב האריז"ל) שסילק א"ס ית' באמצע אורו הגדול ונעשה מקום ריק ופנוי, שיבראו בו הנבראים. ורצה בזה שעל ידי שסילק והעלים כח שלמותו הבלתי בע"ת, בזה נעשה מקום וסיבה לנבראים, שיהיו יכולים להמצא בבחינה ואופן מה שהם עתה, שהם בעלי גבול ושיעור. ונמצא, שכח הצמצום והסילוק הזה, עשה מקום והכנה אל כל הנבראים שיהיו בגדר יש ומציאות, כפי מה שהם עתה. ונמצא שכל המציאות הוא בגדר נקודה ומרכז לגבי אור א"ס בעצמו, הטובב אותו מכל צד:

והכוונה בזה (ר"ל יובן הדבר מתוך משל) כמו שאנו רואים בעיגול, שנקודת אמצעיתו הוא המרכז, הוא בתכלית הקטנות שאפשר להיות, ואינו אלא מחשביית לבד (ר"ל שמרכז העיגול הוא נקודה דמיונית), ואינו מושג לחוש הראות, שאם היה נראה ומוגבל, לא היה נקרא נקודה, שהרי אפשר לה להתחלק לחלקים:

וכל מרכז הוא רק התחלת הקווים הנמשכים ממנו מכל צד, ואינו מושג רק במחשבה, כמ"ש בזה חכמי המדות. וכמו כן, אנו מכנים כל המציאות הנברא בשיעור וגבול נקודה אמצעית מרכזית לבד, שהרי בו ית' אין שייך גבול ושיעור ומדה ח"ו. ונמצא שהנבראים הם רחוקים מא"ס הממציאם תכלית ההרחק שאפשר להיות, שהרי זה הוא ההפרש ביניהם, שא"ס הוא בלי גבול ושיעור, והם בגבול ושיעור:

² הכוונה בכלליות ועפ"י דרך הבעש"ט שבה אנו הולכים ואין הכוונה להכנס למחלוקת עמודי עולם בסוגיא זו.

³ לכאורה קשה לפ"ז לשון חז"ל דע מה למעלה ממך וכן את כבודו ית' מכנים כבוד שמים וכיו"ב לשונות שמשמע מהן שהקב"ה נמצא למעלה ולא בתוך הארץ, וכן להבדיל הסט"א משמע שהיא בארץ כמו שכתוב רגליה יורדות מות וכן לשון הזוהר נוקבא דתהומא רבה וכיו"ב. אבל באמת אינה סתירה כלל כי למעלה ולמטה הכוונה מצד החשיבות וכמו שמצאנו שאמרו חז"ל שא"י גבוהה מכל הארצות, והרי לא שייך גבוה ונמוך בעולם התלוי על בלי מה בחלל העולם אלא הכוונה מצד החשיבות.

⁴ עיין תורה ד' ותורה קפט שיסוד העפר ממנו העצבות ועצלות.

עיגולים ויושר

רבינו מדמה את הצדיק לעפר הארץ הכדורית שהכל נמשך בה מכל צד אל נקודת המרכז שבה, והכי נמי הצדיק.

ובאמת יש הבדל מהותי כי הטבע יסודו בהנהגה המכונה עיגולים שהכוונה שאין בהם גבוה ונמוך מצד השפע הנשפע להם, כי נשפע בשווה לכולם. ואילו צדיק הוא בסוד האדם השלם שמהותו יושר ובהנהגה זו יש חילוק עצום בין הראש לרגלים.

ומה שביארנו שהיש מתפשט ויוצא מהאין בנקודת מרכז העולם דהיינו בחי' העיגולים, זה קשה לומר, כי אם המרכז מזוכך יותר מחיצונו, הרי שזה ענין יושר. אלא צ"ל שמרכז הכדור הוא ראש הסולם (ראש א"ק) היכן שמתחבר אל הא"ס בקו היורד אל נקודת החלל ויורד לתוך העולם ומתעבה וזה בחי' ההתרחקות מנקודת מרכז העולם, ששם האין. דהיינו שאע"פ שאנו מדברים על כדור העולם הכוונה בסוד היושר.

יסוד התורה הזו היא הצדיק יסוד עולם, שהכל נמשך אליו והכל נמשך ממנו.

כי הוא נכלל באין דהיינו שנכלל בשרש הכל. נמצא הכל נמשך אליו וממנו.

כי צדיק הוא זה המחכים ומתגבר לבטל רצונו לרצון הש"י בתכלית, דהיינו שמקיים בשלימות "אנכי עפר ואפר" ונפשי עפר לכל תהיה, עד שמזדכך בתכלית שלא נשאר בו כלום מריח עוה"ז (חי"מ רלד), עד שנכלל בנקודה של קודם הבריאה בבחי' האין/י¹. וכמבואר בתורה ד' וכן מבואר בתורה סו תנינא שהוא בחי' יסוד הפשוט שממנו משתלשלים כל הד' יסודות. והוא העיוור (במעשה מו' בעטלרס יום א') שזוכר לאו כלום דהיינו את נשמתו במקור מחצבתה, כי אין לו שום הסתכלות על עוה"ז, עד שנכלל בקודם הבריאה. ועיין תורה נב שהצדיק ע"י התבודדות ביטל עצמו בתכלית הביטול עד שלא נשאר ממנו שום ישות כלל. (ועיין חיי מוהר"ן סימן רעג/ט) שרבנו רמז שזכה לזה. עוד עיי"ש/ו' שאמר שהשיג יחידה דיחידה. דהיינו שזכה לתכלית הזיכור, עד שנכלל באחדותו ית', והיינו כנ"ל שאחיותו בנקודת שרש הבריאה, ועל זה הוא מכונה צדיק יסוד עולם).

וזהו דכתיב ביה "כי כל בשמים ובארץ" דהיינו שהוא בחי' שעומד בין שמים וארץ (עיין תורה כח אות ג, וכן מצינו במעשה מכן מלך וכן שפחה שנתחלפו שאיש היער שהוא הצדיק, ביתו היה באויר בין שמיא וארץ) ועל שם זה נקרא צדיק יסוד עולם, שאחיותו בנקודת מרכז ויסוד העולם, בנקודת האין שממנה יוצא היש, ממנה נתייחד עולם, (בחי' הארץ מבחי' השמים). נמצא שהצדיק הוא בחי' האין, דהיינו הנקודת אין, שאליה מושך הכח המושך שבעפר ארץ/א².

כי באמת המשיכה לארץ אינה אל הגשם וישות שבה, שהרי אם ניקח גוש עפר לא יהיה נמשך אליו כלום/י³, כי האין לא נמצא בה בעצמה אלא בבחי' המקום שבו נמצאת שהוא בחי' מקומו של עולם, ומכח האין שנמצאת בו היא תלויה על בלי מה/י⁴ (עיין לק"ה חוקת מטלטלין ד'). ובאין הזה נכלל ואחוז הצדיק, נמצא שהארץ עומדת על הצדיק וזהו צדיק יסוד עולם.

ידוע עפ"י המחקרים שהחלק הקטן ביותר נקרא אטום וכל פרודה של חומר מרכב מכמה סוגי אטום. וכל אטום מרכב מחלק נח וסביבו חלק נע, וביחס לגדלם המרחק בין הנח לנע הוא עצום. ומדירות הנע סביב הנח גם גדול ביותר עד שכביכול נמצא בכל מקום סביבו בכל רגע. והכלל שכל סיבוב מורכב משני כוחות כח דוחה לחוץ וכח מושך לפנים וכשהם שוים אזי הסיבוב הוא שווה ותמיד. עוד שמעתי בזה שכח המושך הוא תמידי ואילו כח הדוחה הוא זמני, לכן לכל חומר יש איזה זמן שבסופו הוא קורס לתוך עצמו. ולפ"ז אולי אפ"ל עפ"י דברי מוהר"ן הנ"ל (לק"ה יו"ט ה') שכח המושך נובע ממה שכל דבר נמשך לשרשו. – נמצא שכח המושך הוא כח טבעי בבריאה של כל דבר לחזור לשרשו. כי הבריאה התחילה יש מאין והיש נוצר מכח הדוחה אל החוץ. וכיון שתמיד הנברא נשאר אחוז בשרשו הוא מטבעו שואף לחזור אליו. אבל כח הדוחה הוא בריאה חדשה זמנית, שכדי להעלים את עצמו, דחה את האלקות לצדדים, ואת את הגשמיות מדהאין אל היש כלפי חוץ, כדי לברא עולמות שיעלימו אותו. ושני כוחות אלו המושך ודוחה, מחזיקים את העולם, בכל אטום ובכן בכלליות. כי כל מה שבפרט נמצא בכלל. ונמצא שכח המושך מושך אל האין וכח הדוחה דוחה אל היש.

¹ וכמו שהיש טובב את האין בארץ כך לגבי הצדיק כתיב סביב רשעים יתהלכו דהיינו שאל האין של הצדיק נמשכים וסובבים בני אדם מגושמים ביותר.

² חיי מוהר"ן סימן רעב (לב) פעם אחת יצא מפיו הקדוש על עצמו ואמר בזה הלשון אני סבא דסבין. ואם תסתכל ותבין בהמעשה הנוראה של שבעה בעטלערס בהספור של הבעטליר הראשון שהיה עור שאמר לו הנשר הגדול שהוא זקן מאד, ואף על פי כן הוא יניק ולא התחיל לחיות כלל וכו' והיה זקן נגד כל הזקנים הנוכחים שם, תבין קצת ענין זה. וכן משאר עניני המעשה הנ"ל תוכל להבין קצת גדלת רבנו וזכרונו לברכה ולחכימא ברמיזא:

³ גם עיין חיי מוהר"ן סימן רסו (כו) שמעתי בשמו שאמר, שהשיג יחידה בתכלית מדרגה עליונה. כי זה ידוע, שנפש דנשמה גבוה יותר מיחידה דרוח, וכן כיוצא בזה בכלם; והוא השיג יחידה בתכלית מדרגה העליונה. ואמר: נמצא, שאני יודע "מעט", ואני עומד במדרגה גבוהה, אף על פי כן עדין אני רוצה יותר, כי מי יודע, אולי יש עוד גבוה מעל גבוה עד אין סוף וכו' וכו':

⁴ דומה לזה מצינו בטבע כח הוואקום שהוא כלי ששואבים ממנו את כל האויר אזי נעשה בו כח עצום של משיכה אליו, כי האין שואב אליו הכל. (אלא שם מבארים המחקרים שזה מכח משקל האויר שבו אין אויר שואף להתפשט למקום הריק מצד המשא שבו)

⁵ אע"פ שכח גידול יש בו. עיין בתחילת התורה שרבנו מביא ראייה לכח המושך שבעפר ממה שהעפר מגדל.

⁶ כמ"ש תולה ארץ על בלימה. בלימה דהיינו על כלום דהיינו על האין כנ"ל. וחז"ל דרשו על מי שכולם פיו בשעת מריבה דהיינו שנכלל בשתיקה שהיא מחשבה שקדם בריאה שהיתה בדיבור.

משכן בחי' משכני שנעשית בו השכינה משכון

אע"פ שנתבאר לעיל שכח המושך יסודו מהכלל שכל דבר נמשך לשרשו, יש בזה גם קו הפוך, שמכח הצדיק גם נמשך מהשרש אל העולם.

כי הצדיק יסוד עולם הוא צינור ומחבר את העולם אל שרשו אל הקב"ה. ועיקר כח המושך שעליו אנו מדברים, הוא בקו של ממשטה למעלה, דהיינו שמכח האין שנכלל בו הצדיק, הוא מושך את כל העולם אליו ית', בבחי' מאחה את הקרע¹⁷.

אמנם דייקא מכח זה נשפע גם דרכו שפע הארת אלוקות אל העולם (בבחי' מאמחז"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, ופירשו¹⁸ בשביל והצינור הזה שהכין הצדיק חנינא ניזון העולם) וכידוע שכל השפע מלמעלה מתעורר רק מכח מייך נוקבין שעולים למעלה, (וכדאייתא בזהר פנחס רמז: אין טפה יורד מלמעלה שאין טפיים עולה כנגדה) נמצא כיון שהצדיק מעלה את העולם אל האלוקות, מכח זה מעורר גם מ"ד דהיינו הארת אלוקות שתרד לעולם.

ומכח זה מקים הצדיק את המשכן דהיינו מכח שעושה עצמו משכון יש בכוחו גם להמשיך את האלוקות בבחי' משכון קבוע לשכינה בעוה"ז, וזה עיקר החידוש שנעשה באותו יום שמיני שעליו מדברת התורה הזו יום הקמת המשכן היום שחזרה השכינה לשרות בתחתונים מאז חטא אדם הראשון¹⁹ כי מאברהם אבינו החל עולם התיקון ומכח שעושה עצמו אברהם משכון הוריד את השכינה מרקיע עליון לרקיע תחתיו וכך כל צדיק הוריד אותה רקיע אחד עד שעמרם אבי משה הורידה לרקיע התחתון ומשה רבנו באותו יום שמיני הוריד את השכינה לתחתונים לשכון במשכן.

משמע מרבינו שאותו כח מושך של הצדיק שמושך את העולם לשרשו למעלה הוא הכח המושך של הצדיק שמושך את האלוקות למשכון וצ"ע בזה כיון שנתבאר שלק"ה שכח המושך יסוד בהכלל שכל דבר נמשך לשרשו קשה הרי א"א לומר שיש לעליון שרש בתחתון.

ונראה לומר כיון שהעולם נברא על מנת שיתגלה כבודו ית' כמ"ש לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ומהות וגדר הכבוד הוא הארת אמת במקום חשוך דייקא כמ"ש הארץ האירה מכבודו, ולכן הכבוד הוא דייקא ע"י שהרחוקים מתקרבים כמבואר בריש תורה י' ובתורה יד. נמצא שהאלוקות שואפת אל העולם דהיינו להתגלות במקום נעלם, דהיינו עוה"ז, "זה" דייקא שבו נגלה רק מה שאפשר להצביע אליו באצבע, אבל האלוקות בו נעלמת.

לכן נמשכת האלוקות דייקא אל הצדיק שיש לו כח המושך את העולם אליו, כי רק הוא זה שיש בכוחו לגלות את האמת בחושך עוה"ז, מכח שהכל נמשכים אליו. נמצא שכח המושך של הצדיק כשם שמושך ממטה למעלה מושך גם ממעלה למטה. אע"פ שממעלה למטה אין זה מיסוד הכלל שכל דבר נמשך לשרשו, אלא באופן עקיף כי עיקר כבודו הוא שהכל נמשכים אליו, לכן הוא ית' נמשך אל העולם דרך הצדיק, שאצלו הכח המושך אל הקב"ה.

דהיינו שהאלוקות נמשכת אל כח המושך של הצדיק כי הוא זה שע"י כח זה יכול למשוך ולהחזיר את העולם אליו ית'.

ויש בזה עוד חידוש שע"י שמה רבנו הקים את המשכן, נטבע במשכון כח האין המושך אלוקותו ית' ממעלה למטה לשכון במשכון גם אחר הסתלקות משה רבנו.

¹⁷ כדאייתא במדרש רבה בראשית פרשה לט פסקה ג - ויאמר ה' אל אברהם רבי ברכיה פתח (שם ח) אחות לנו קטנה וגו' אחות לנו קטנה זה אברהם שאיחה את כל באי העולם בר קפרא אמר כזה שהוא מאחה את הקרע קטנה שעד שהוא קטן היה מסגל מצות ומעשים טובים. (מדרש זה נמצא גם בתחומא וילקוט שמעוני)

¹⁸ (ברכות יז ע"ב), כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני ופירש הש"ה. בשביל. לשון דרך וצינור כמו שביל הרבים שביל.

¹⁹ במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יג ב' - באתי לגני אחותי כלה למה הדבר דומה למלך שאמר לבני המדינה שיבנו פלטר ובנו אותו והיו בני המדינה עומדים על פתח פלטר ומצעקים ואומרים יבא דודי לגנו לפי שמלאכת המשכון נגמרה בכ"ה בכסלו ועמד המשכון מקופל עד ר"ח ניסן והיו ישראל אומרים הרי עשינו המשכון מתי תבוא השכינה ותשרה בתוך מעשה ידינו כשהגיע ר"ח ניסן וצוה הקדוש ברוך הוא להקים את המשכון שלח להם ע"י משה מה אתם יראים כבר באתי לגני אחותי כלה, א"ר ישמעאל ב"ר יוסי באתי לגן אין כתיב כאן אלא באתי לגני לגנוני למקום שהוא עיקרי מתחלה וכי עיקר שכינה אינה בתחתונים היתה הה"ד (בראשית ג) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום א"ר חמא בר כהנא מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך בגן מקפץ ועולה מהו (שם /בראשית ג/) ויתחבא האדם ואשתו א"ר איבו באותה שעה גרעה קומתו של אדם הראשון ונעשית של ק' אמה כיון שחטא אדם נסתלקה השכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, חטא דור אנוש נסתלקה לרקיע השלישי, חטא דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי, חטא דור הפלגה נסתלקה לרקיע החמישי, חטא הסדומיים נסתלקה לרקיע הששי חטאו המצריים נסתלקה לרקיע השביעי וכנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מן העליונים לתחתונים ואלו הן אברהם הורידה מן השביעי לששי יצחק הורידה מן הששי לחמישי יעקב הורידה מן החמישי לרביעי לוי הורידה מן הרביעי לשלישי קהת הורידה מן השלישי לשני, עמרם הורידה מן השני לראשון, משה הורידה מן העליונים לתחתונים, א"ר יצחק כתיב (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה הרשעים במה ישכנו באויר אלא הרשעים סלקו השכינה מן הארץ אבל הצדיקים השכינו השכינה בארץ אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכון שנאמר (שמות ז) ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכון.

עוד בקו הזה של ממעלה למטה מבאר מוהרנ"ת שגם חיות האדם נמשך אליו מכח האין שקיבל המזון מבחי' האין שבעפר בארץ שגדל בו. שהוא הבחי' אין שקיבלה הארץ מהצדיק כנ"ל. וצריך ביאור בזה, ובאמת זה פלא כיצד מזון גשמי מחבר רוח לגוף וכתיב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על מוצא פי ה'. נמצא שיש בחי' דבר ה' במזון ודבר ה' איתא בבעש"ט עה"כ דברך ה' נצב בשמים דהיינו דבר ה' שאמר ויהי וכו' בבריאה עדיין עומד בשמים ומקיים את העולם. נמצא שדבר ה' הוא בחי' נקודת החיבור הנ"ל בין הבריאה לקודם הבריאה, ומוצא פי ה' הזה נמצא במזון ע"י שמקבל אותו מן עפר הארץ שגדל בו ועי"ז נמשך חיות לאדם האוכל.

וגם זה מכח המושך של הצדיק כי תכלית האכילה כדי להחזיר כבוד שמים וזה כאמור נעשה רק ע"י כח המושך של הצדיק שמושך בני אדם לשרשם כנ"ל.

עוד מבאר רבנו בתורה זו עניין הגדולה והכבוד שכל אחד מקבל מהצדיק ובוזה מבאר את הפסוק ביום השמיני ויקרא משה לאהרן ובניו וזקני ישראל דהיינו לחלק להם גדולה. ועניין זה נ"ל שהוא המבואר באריכות בתורה עב תנינא, עה"פ אתה תחזה, שמשה רבינו ע"י הסתכלות בו והסתכלותו באדם מתנוצץ במוחו גדולה דהיינו שפלות וכפי השפלות כן הגדולה, וזהו את תחזה ע"י ההסתכלות שלך ובך תמנה שרי אלפים מאת ועשרות על ישראל.

הקדמה מהדורא קמא שהיא הדרך אל הבנת עומק העניין.
והבאתי אותה בשביל היסודות שמתבארים בה, ויש בה כמה עניינים שלא נזכרו לעיל.

כח המושך מה הוא

יש בתורה בעניין כח המושך של הצדיק לשונות סותרים, כי מתחיל בו שהוא עפר דהיינו מלכות ומיד מבאר שהוא יסוד עולם ויסוד הוא משפיע כידוע. בהמשך מבאר שכל הדברים נמשכים אליו ומיד מבאר שכל הדברים נמשכים ממנו. וכן כל הצדיקים הם ענפים ממנו הרי שהוא משפיע.

ואמנם גם לגבי העפר נקט רבינו לשונות שלכאורה סותרים, כי מתחיל את התורה שכל הדברים על הארץ, שהכוונה נמשכים אליה, ומיד אומר שכולם גדלים מן הארץ, משמע שיוצא ממנה.

ולכאורה לפ"ז היה אפשר לומר שיסוד העניין הוא שכל דבר נמשך לשרשו, וכוונתו שהדברים נמשכים אל הארץ בגלל שגדלים ממנה. (וכן משמע בלק"ה חוקת מטלטלין ד' ה', שישראל נמשכים לשרשם שלמעלה⁽¹⁾). והכי נמי כיון שהכל נמשך מהצדיק לכן שואף לחזור אליו⁽²⁾.

אלא שבעניין המשכן, מבואר להפך כי מבאר שהמשכן משך אורות עליונים אליו. ובוזה א"א לומר ששרש העליונים בעפר התחתון. אלא צ"ל שזה בחי' שהעפר בחי' מלכות, שהעליונים שואפים להשפיע בה בסוד המרכבה.

עוד בעצם המהלך נראה סתירה שכח המושך הוא בשני קוים. כי נלמד מהארץ שהכל נמשך אליה, זה בקו של ממעלה למטה וכיו"ב הצדיק מושך ונעשה משכן לאלוקות כנ"ל זה ממטה למעלה, עוד בקו שמלמעלה למטה מבואר בלק"ה חוקת מטלטלין ד' שחיות האדם מלמעלה נמשך אליו באכילה מכח העפר שקלט המזון כשגדל בארץ. אבל מה שישראל צריכים להמשך לצדיק כיון שהוא בחי' עפר, זה כבר קו של ממטה למעלה. וכן המבואר בלק"ה הנ"ל שישראל נמשכים לשרשם כנ"ל גם זה בקו של ממטה מעלה.

אמנם מצינו בעפר עניין קבלה והשפעה, כי הכל נמשך אליו וגם נמשך ממנו שמשפיע לצומח שעליו, וכן המלכות מקבלת מכל העליונים ומשפיעה לתחתונים כמ"ש ותתן טרף לביתה. אבל זה הכל בקו אחד של ממעלה למטה.

צדיק יסוד עולם

על כן נראה כנ"ל כמו שנראה גם על פני השטח שעיקר המסר בתורה הזו זה עניין הצדיק יסוד עולם. וצריך לומר שכח המשיכה אל הצדיק הוא בשני קוים דייקא.

וכך תדייק תמצא שהקו של ממטה למעלה לא נמצא אלא בצדיק (כמבואר בתורה בד"ה והנה היה ראוי שימשכו כל בני אדם לזה הצדיק). הצדיק מכונה "כי כל בשמים ובארץ" ונתבאר בתורה כח/ט⁽³⁾ שרמוז בזה שהוא בין שמים וארץ. וכן מצינו במעשה מבין מלך ובן שפחה שנתחלפו שאיש היער שהוא הצדיק, ביתו היה באויר בין שמיא וארץ. (והבנים ע"י שדבקו בו עלו עימו לביתו וגרו בו) נמצא שגם בהצדיק אין מטה מעלה ומכל צד נמשכים אליו.

¹ לק"ה - כי כל דבר נמשך לשרשו, בפרט האדם שיש לו דעת לדעת ולהביר את בוראו יתברך שנה עקר הדעת. על כן היה נמשך לה' יתברך יותר מדי א"י עד שהיה מתבטל במציאותו, על כן הוא טובה גדולה מה שברא ה' יתברך בחינת כח המכריח המפסיק שהוא מונע ומעכב רדיפת הדעת להכלל בו יתברך יותר מדי א"י פ"ד שיוכל לקבל האור בהדרגה ובמדה בבחינת והחיות רצוא ושוב, רצוא על ידי כח המושך, ושוב על ידי כח המכריח. עכ"ל.

² כעין כח המושך וכח המכריח, מצינו כח הרדיפה והמעכב בתורה כד שעל ידן משיגין אורות נפלאים שהם למעלה מרוחין ונפשין בבחי' מטי ולא מטי, שרק ע"י שניהם דייקא ניתן להשיג איזה רשימו מאורות נפלאים ההם. אבל אין זה כח המושך אלא הרודף. אלא שבאמת גם מה שישראל נמשכים לשרשם לכאורה אינו כח מושך אלא נמשך ואפשר דהיינו רדיפה דמחשבתיה.

³ תורה כח א"ת ג' - ואמר שם, וקם בין שמיא לארעא הינו התלמיד חכם האמתי הוא בין שמיא לארעא, כתרגומו: "כי כל בשמים ובארץ" ודאחיד בשמיא וארעא. עכ"ל.

ונראה לומר שהכוונה בזה, שמכח העפר שהיא הענווה שבו, יש לצדיק כח למשוך עליונים אליו ותחתונים אליו. נמצא שהצדיק עומד בצוואר העולם בין שמים וארץ ומאחה את הקרע/ו (כדוגמת הקרע שבבגד שמושכים מכאן ומכאן ומחברים).

נמצא שעליונים שואפים אליו כיון שדרכו מתלבשים במלכות וכנ"ל. ותחתונים נמשכים אליו כיון שהוא הפתח וצינור להכלל בשרשם שלמעלה. כי "צדיק יסוד עולם", ויסוד דרכו עולה המ"ן ודרכו נשפע המ"ד, כי הוא עומד בין המשפיע והמקבל לחברם. ("צ"ע לפ"ז אינו דומה לארץ שהכל נמשך אל נקודת המרכז שלה ולא שהיא צינור אל העליונים או תחתונים ולפי מה שביארנו לעיל זה מיושב שמרכז נקודת הגשמיות היא האיץ ושם אחוז הצדיק כי שם יסוד העולם)

אע"פ שהשתוקקות התחתון לקבל מהעליון הוא כח שנמצא בתחתון, אבל מה שבוחר דווקא את הצדיק העניו להעלות דרכו את ההשתוקקות הזו, זה מצד כח המושך שבצדיק. וכן כח העליון להשפיע הוא כח שנמצא בעליון, אבל מה שבוחר דווקא בצדיק העניו להשפיע דרכו, זה מצד כח המושך שבצדיק.

כך משמע בתורה זו ואולי אפ"ל ביאור בזה – כי הענוה שבצדיק שהוא מרכבה ליסוד היא מתכונת ספירת היסוד, שאע"פ שכל השפע נמצא אצלו, הוא לא מציג עצמו כמקור אלא כמעביר בלבד בבחי' האומר דבר בשם אמרו, וגם אין לו שום נגיעה בשפע לשנותו, ובבחי' ויגד לכם את בריתו, (שמבואר בתורה כי אות י' שע"כ הגדה לשון גיד כי היא עדות שצריך להיות בבחי' מעביר בלבד בלא שינוי וכן בעדות כתיב ואם לא יגיד וכו').

וזהו דאיתא בתורה קל ותורה יא שאוהה היא פגה"ב, והביאור כי המתגאה עושה עצמו מקור ולא כצינור להעביר שפע מהעליון. לכן דייקא אל הענוה שבצדיק נמשך האור העליון להשפיע דרכו.

וכן המלכות המעלה מ"ן לעליון נמשכת להעלות מ"ן דרך צדיק שנעשה צינור לאורות עליונים ולא שעושה מעצמו מקור. נמצא שהתחתון ששואף להכלל בעליון בוחר בצדיק כיון שהוא אין וכן העליון ששואף להתלבש בתחתון בוחר בצדיק כי הוא אין ודרכו יעבור השפע בלי שינוי.

וצ"ל שכל זה נעשה בבחי' ממילא ולא מדעת ובחירה כי לשון "כח המושך" משמע שהשפלות בעצמה יש בה התכונה למשוך. וכלשון רבינו היכן שאתה מוצא גדולתו שם ענוותנותו, דהיינו שגדולתו נמשכת דייקא אל ענוותנותו. בבחי' אשכון את דכא. והביאור כי באמת התחתון לא מחפש את הצדיק אלא את הקב"ה והצדיק רק היכי תמצי להגיע אל הקב"ה נמצא שהבחירה בצדיק היא בדרך ממילא מצד שהוא הצינור היחיד להעלות את מעשינו אל הקב"ה. וכן ממעלה למטה כל כוונת הש"י היא אל המלכות דהינו אל ישראל (בבחי' רד כי שיחת עמך) והצדיק הוא הצינור ופתח אל המלכות.

כח המעכב

כוחות אלה המושך והמכריח מצינו בטבע הארץ שרואים בחוש שהכל נמשך ונופל אליה, ומאידך הרוצה להמשיך אל שרשו שלמעלה אזי דייקא הארציות וגשמיות מכריח ומונע ממנו. כי אע"פ שכח המושך נגלה בחוש הוא נובע דווקא מתכונת האיץ שבארץ ולא מצד הארציות והגשמיות שבה.

בלק"ה מבאר באריכות שאפשר וצריך להמתיק את הכח המכריח (בלק"ה חזקת מטלטלין מבאר שזה סוד קרבן העומר וספירת העומר), ואזי על ידו דייקא נעשים כלים להשגת אלוקות, כי האלוקות מצד עצמה היא רבוי אור, לכן כח המושך לבדו יכול גם להזיק, וכדמצינו בנדב ואביהו (לק"ה י"ט ה' ה'), אבל כשכח המכריח הוא במדה נכונה, אזי נעשים על ידו דייקא הכלים להשגת האלוקות.

ועוד מבאר בלק"ה (חזקת מטלטלין ד') ששני כוחות אלה הם היצ"ט והיצה"ר ושעל זה אמר רבינו בתורה מט תנינא שטוב שיש יצה"ר כי אפשר על ידו לעבוד עם היצ"ט את הש"י בהתלהבות וחמימות. עוד שם מבואר שהצדיק ע"י שזכה לענוה ביותר, ממנו נמשך כח המושך לעפר/כ"א, וממנו למזון הגדל בו שע"ז יש כח במזון למשוך חיות לאדם האוכל.

כח המגדל

עוד בהקבלה שעושה רבינו בין הצדיק לעפר הארץ מבאר שכמו שהארץ מגדלת את הנזרע בה כך צדיק אמייתי מכח השפלות שבו מגדל שפע מהצדקה הנזרעת בו. כמ"ש זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד.

הכבוד והגדולה נמשך לשפלות

רבונו מבאר כאן שהכבוד והגדולה נמשך מהצדיק שזכה לענוה בתכלית, דהיינו שהוא מחלק כבוד לראויים לו. כבוד אנו רגילים לפרש שנרדף לחשיבות, אבל כאן מתבאר שהכבוד הוא בבחי' כבוד ה' מלא את המשכן, שהוא השראה אלוקית/כ"ב.

מבואר שהכבוד נמשך אל השפלות, כי מדת השפלות יש בה כח המושך/כ"ב. ועיין מזה בתורה ו' כל הבורח מהכבוד הכבוד רודף אחריו. ומחלק שם בין כבוד מלכים לכבוד אלקים, דהיינו שכל הבורח מכבוד מלכים הכבוד אלקים רודף אחריו. ועיין

² ב"ר לט ג' אחות לנו קטנה זה אברהם אבינו

^{כא} אולי אפ"ל שמבואר כאן בתורה זו שענוה בחי' עפר נמצא שמחמת שהצדיק נעשה בחי' עפר ע"כ ממנו מקבל העפר כח המושך וצ"ע במה עולה הצדיק שהוא עפר על העפר בעצמו עד שיהיה משפיע לו. ונראה לבאר עפ"י תורה טו תנינא שהצדיק יסוד פשוט שממנו מקבלים כל היסודות נמצא שבחי' העפר של הצדיק עולה בהרבה על יסוד העפר בעצמו כי אצלו השם עפר אינו אלא שם מושאל שהרי אין בו את החסרונות של העפר שהם כבודות ועצבות אלא רק תכונת הביטול עד בחי' אין ממש שהוא בחי' יסוד פשוט שרש ליסודות.

^{כב} וצ"ל שזה היינו הך שהחשיבות אמייתית שיש לאדם נובעת מהשראה שיש עליו, אלא שיש בזה גם הרבה דמיון, שאדם נדמה לחשוב ובאמת למעלה אין לו חשיבות כלל.

^{כג} ואולי אפ"ל שזה בחי' הח"ן שמבואר בתורה א' שהוא כח המושך את לב רואהו לתת לו מתנת חינם. ועי"ז מתקבלין התפלות ועי"ש ביאור הליקוטים (בתחילת ביאורו לתורה א' ד"ה תיו) שרומז לבאר עניין חקיקת התיו עפ"י תורה ריט – "אם יִסְתַּר אִישׁ בְּמִסְתָּרָיו וְאָנִי

תורה ריט שהמקטין עצמו גם הקב"ה מקטין עצמו כלפיו, וכן כתיב ה' צלך ודרשו בספרים שהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה כמו הצל.

תורה זו מיוסדת על הפסוק העוסק ביום הקמת המשכן שמשוה רבנו קרא לאהרן ובניו וזקני ישראל דהיינו לכל בעלי הכבוד בישראל, ומבואר שהקריאה כפשוטו היתה שמכח השפלות של הצדיק נמשכים אליו הצדיקים לקבל ממנו כבוד הראוי להם, דהיינו השראת אלוקות שהיא הגדולה והכבוד.

מה שמכנה את הכבוד גדולה צ"ע דאיתא שהחסד נקרא גדולה כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה. ונראה כי אע"פ שכבוד בדרך כלל הוא שהקטן מכבד את הגדול, אבל כאן מדובר בהשפעת הכבוד לצדיקים וכן בהשפעת הכבוד וגדולה שלו ית' למקום ענוותנותיה שזה בקו של חסד מלמעלה למטה.

עוד מבאר רבנו שמשכן לשון משכני אחריו, ונראה כוונתו כדמצינו בחז"ל צדיקים מרכבתו של מקום. והביאור נראה כי כל רוחני שואף להתלבש בדומה לו בגשמיות, לעשות לעצמו גוף, להתגלות על ידו בארץ בבחי' והארץ האירה מכבודו שזה תכלית כל הבריאה כמ"ש לכבוד בראתיו וכו', וזהו כבוד ה' מלא את המשכן דהיינו שרוכב ומתלבש ושוכן בהדומה לו.

ובזה יבואר מה שכאן מבאר שהמשכן כוחו למשוך אלוקות למטה הוא מכח המושך הנובע מהשפלות של הצדיק, ובסוף תורה א' תנינא מבואר שהשכינה שרתה במשכן מכח ציורא דמעשה בראשית וג"ע שנעשה בו, כי באמת היינו הך, אלא ששם דיבר מצד הדומה לו בגשמיות, וכאן מדבר מצד הדומה לו ברוחניות, דהיינו שמכח השפלות של הצדיק נעשה דומה להש"י במדותיו ודרכיו ועי"ז נעשה משכן לאלוקותו. ומכח זה יש לצדיק כח להקים את המשכן הגשמי דהיינו למשוך אליו אלוקות.

ויש בזה חידוש שגם אחר פטירת משה הצדיק העניו מכל אדם, נשאר במשכן הכח להיות מושך אלוקותו ית' מכח משה רבנו, וכמבואר במדרש שכל הכלים שעשה נגנוזו ועדיין גנוזים לעתיד לבוא. ואולי זה בחי' הסוגיה ב"ק צח צח בדין אומן קונה בשבח הכלי, שמשוה חקק בכלים שעשה בצלאל בשליחותו את הענוה שלו, באופן שלעולם נשאר בהם כח המושך. למשוך השכינה לשכון כמשכון במקום המיועד לכך שמסודר בציורא דעובדא דבראשית וג"ע.

עד כאן ההקדמה

תורה ע יבד"ה

כדרכו פותח רבנו את התורה בפסוק שבו מצא רמז לכל השגתו בתורה זו
ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל [יז]:

הפסוק הזה מדבר ביום השמיני למילואים אחרי שבעת הימים שקדמו להנוכת המשכן שבהם מילא את ידי הכהנים להכניסם לעבודת המשכן והמזבח. וכל אותם ימים היה משה רבנו בונה את המשכן ומפרקו בכל יום עד שביום השמיני הקים אותו וזכה להשראת השכינה בו כמ"ש "וירא כבוד ה' אל כל העם" ועיין פרש"י עפ"י מדרש עשרה עטרות נטל אותו היום ואחד מהם שהיה ראשון להשראת שכינה.

והשראת השכינה היא כבוד ה' התגלות אלוקותו בתחתונים שזכו ישראל מכח המושך של משה רבנו הצדיק המיוחד שבדור העניו מכל אדם שע"ז יש בו כח למשוך את לב ישראל לאביהם שע"ז משך את לב כל ישראל לנדב למשכן השראת השכינה ואת כל הרצונות ונדיבות הלב הזו העלה מ"ן ועורר עי"ז ומשך את רצונו ית' לרדת ולשרות בארץ. זה הנושא שאותו מבאר רבינו בתורה זו.

ובו ביום נכשלו נדב ואביהו וטעו בסוד כח המושך והמכריח (לק"ה י"ט ה'), כיון שלא התבטלו להצדיק משה העניו שממנו מקבלים את הגדולה/כ"ו.

עוד מבואר במדרש (ויקרא רבה י"א ד) שכל ימי המילואים שימש משה כהן גדול וסבר שהכהונה שלו וביום השמיני א"ל הקב"ה שאהרן ובניו יהיו כהנים, וקרא לזקנים לכבדם (מדרש גדול) ושיראו שמינוי אהרן ובניו מהקב"ה (תנחומא ישן ה' ופרש"י שם).

לא אראנו, כי פשאדם מקטין את עצמו, אז השם יתברך גם כן מקטין את עצמו, אבל פשהאדם מתגאה ומתגדל, אזי השם יתברך גם כן מראה גאותו וגדלו, וזהו: "אם יסתר איש במסתרים", שפשהאדם מקטין ומסתיר את עצמו במסתרים, דהיינו שמסתיר ומעלים ומקטין את עצמו בענוה ושפלות, אזי ואני לא אראנו, שאני גם כן מראה עצמי אליו בבחינת לא. שהוא בחינת אין ואפס בחינת ענוה ושפלות, וכנ"ל: עכ"ל. דהיינו כי החן הוא שע"י תורה בכח מכין כלי הנ' שהוא שפלות ואזי גם הקב"ה משפיל עצמו כנגדו ונעשה בליבו חקק ואין ונעשה מקום בלבו לבקשתו.

¹⁷ לא ידוע זמן ומקום אמירת תורה זו

¹⁸ בדפוס נמצא תורה ע' בצילום 113 סוד ד'

¹⁹ ויקרא ט' א'

²⁰ צ"ע כי מה שלא נטלו עיצה ממשוה רבנו זה מצד כח המכריח שמרחיק מהצדיק ומאידך מה שהקריבו אש זרה היה ריבוי של כח המושך, משמע שטעותם לא היתה שהתגבר בהם כח אחד. ונראה לומר שבאמת טעותם היתה שלא המתיקו את הכח המכריח, כי כשהוא ממותק אזי עושה גבול לכח המושך וגם לא מרחיק מהצדיק.

זהו שמבאר כאן רבנו שמושה קרא לאהרן ובניו והזקנים כדי לחלק להם הכבוד הראוי להם כי ממנו נמשך כל הכבוד ומחלקו לכל אחד כפי השפלות שבו דהיינו למי שבורח מהכבוד. ונדב ואביהו בני אהרן גם הם היו בכלל אלה שקרא להם אהרן, אלא שטעו לקחת לעצמם יותר ממה שחילק להם משה רבנו. ולעשות מעשה לשם שמים/כ"ו בלא עיצה ממושה רבנו, ונתקיים בהם ובקרובי אקדש.

כדי לבאר כיצד קרא להם משה רבנו, מתחיל רבנו לבאר ענין כח המושך שמצינו בארץ בחוש, ובאמת הוא מכח הצדיק, שלו יש את עיקר הכח המושך למשוך אליו את כל העולם ובעיקר את אלוקותו ית' כבוד הש"י, ולחלקם לראויים לזה.

כי כל הדברים הם על הארץ כמו שאנו רואין בחוש, שהכל גדל מן הארץ/כ"ו צ"ע כי גם מה שלא גדל מן הארץ נמשך אליה ואפילו ככב שמעולם לא היה בארץ אם יתקרב אליה ימשך אליה, ועוד שלכאורה הגידול מן הארץ אדרבה הוא בחי' התרחקות ממנה, ואולי הכוונה שכיון שגדל מן הארץ, מוכח מזה שהחיות המגדלת את הדברים נמשכת אליה, וממנה לדבר הגדל, וכפי שיתבאר בהמשך שהכוונה כאן לכח המושך שיש בעפר, וכל הדברים והבריות הולכים ומונחים על הארץ, וא"א שיפסקו ויתרחקו מהארץ. אם לא ע"י כח המכריח, היינו ע"י שיש מי שמכריח הדבר ונטלו ממקומו מהארץ, ומרחיקו ממנה. וכפי כח המכריח כן נתרחק הדבר מהארץ. ואח"כ כשנפסק כח המכריח, חוזר הדבר לארץ. כגון אם זורק אדם דבר למעלה אזי ע"י כחו מכריח הדבר ומפסיקו מהארץ. וכפי כוחו, כן מכריח הדבר וזורקו למעלה יותר. ואח"כ כשנפסק כחו, שהוא כח המכריח, חוזר הדבר ונופל לארץ. כי הארץ יש לה כח המושך [כ"א], וממשכת כל הדברים לעצמה. כי אם לאו לא היו יכולים להתקיים עליה, כי היה ראוי ליפול ממנה, מחמת שהוא לב כדורית [כ"ג]/ל"ד, וכל בני העולם עומדים סביבה כידוע [כ"ה], אך שיש לה כח המושך. וע"כ כשנפסק כח המכריח, וחוזר הדבר ונופל למטה לארץ, כל מה שמתקרב יותר למטה, הוא פורח ונופל למטה במהירות יותר [כ"ו], זה מחמת שמתקרב להכח המושך

^{כ"ב} עיין לק"ה תערוכות ה' ז' שסברו שיום נוראה כזה שהאיר בו אור הגנוז, קדושת היום תועיל לכלות בו לגמרי את הסט"א שגרמה לעגל על אף כל הניסים שנעשו לישראל, וכיון שטעו לא זכו לגמור בחייהם אלא במותם תיקנו הרבה שנתקדש המשכן על ידם. (נראה כוונתו שמכח נשמתם שעלו מ"ן ירדה השכינה בבחי' מ"ד, ואם היו זוכים היתה עבודתם בעצמה עולה מ"ן והיו מתקנים בחייהם)

כי המשכן נצטוו אחרי חטא העגל וזהו שמיד כשקרא משה לאהרן ובניו כנ"ל ציוה קח לך פר וכו' ופרשי הפר לכפר על עוון העגל, משמע שהיה ידוע שמה שמעכב את השראת השכינה היה עוון העגל אלא שהם רצו לתקן בבת אחת הכל, ודחקו את השעה, ומשה ידע לכיון את מידת הכח מושך והמכריח וציוה לכהנים להקריב פר ואיל וכו' ולישראל עוד קרבנות ועל ידם להעלות מ"ן את תשובתינו ורצונוני בכפרה על עוון העגל וע"ז להמשיך את השכינה למשכן, וכמו שזכו באמת אחרי הקרבת הקרבנות וברכת כהנים כתיב וירא כבוד ה' אל כל העם. ואז התלהבו נדב ואביהו ורצו בזכות השראת השכינה לבטל לגמרי את הסט"א ומתו. ואז גילה משה רבינו (ויקרא י"ג) שכבר רמז לו הש"י (שמות כט מב ונקדש בכבודי. דהיינו פרשת תצוה בה נצטוו כיצד תיהיה חוכת המזבח) שהקדושה תרד רק ע"י שנפש של צדיק גדול תעלה מ"ן לעוררה וסבר שהוא או אהרן ימותו. ועפ"י הנגלה בקרובי אקדש נראה הכוונה שבזמן של גילוי אהבה כזו של השראת שכינה ההכרח לעורר יראה כדי שלא לפגום בכבוד, ומיתת צדיק מעורר יראה גדולה.

^{כ"ט} צ"ע כי אם נתלוש גוש עפר אין בו בעצמו כח משיכה אע"פ שכח הגידול יש בו.

^ל מתדצו - להארץ

^{כ"א} ספר הברית ח"א מאמר ט' פ"ז ד"ה ובארץ שם הבורא

^{כ"ב} גם בדפ"ר ותורלד - שהוא, ומתורלו - שהיא

^{כ"ג} ספר הברית שם פ"ג

^{לד} זוהר ויקרא י'. (עם פי' מתוק מדבש) - ובספרא דרב המנונא סבא פריש יתיר ובספרו של רב המנונא סבא ביאר יותר, ואמר דהא כל ישובא מתגלגלא בעגולא ככדור כי כל ישוב הארץ הוא עגול ככדור (הגם שהלשון כאן נראה אחרת, עכ"ז כן הוא הביאור, שכן הסכימו כל החכמים, כמבואר בספר הברית מאמר ט' פ"ח והלאה). אל"ן לתתא ואל"ן לעילא יש בני אדם בחלק התחתון של כדור הארץ, ויש בני אדם בחלק העליון של כדור הארץ, (וגם אותם בני אדם שהם בחלק התחתון של הכדור עומדים רגליהם על הארץ וראשם למעלה, כי כך הטבעי הקב"ה בטבע, שהארץ תמשיך אליה כל דבר כבד כנוודע), וכל אינון בריין משניין בהווייהו וכל אותם הבריות שהם משונות במראיהן, הוא משנוניא דאירא כפום כל אתר ואתר מחמת שינוי האויר כפי שיש בכל מקום ומקום, וקיימין בקיומיהו כשאר בני נשא ועומדים בקיומם וחיים כשאר בני אדם, ורב המנונא סבא סובר כדעה הראשונה ששבע ארצות הם שבעה אקלימים, וחכמי הדרום חולקים עליו, ורבי שמעון היה מיושבי דרום, וסבירא ליה כחכמי הדרום. ועל דא ועל כן לפי שברא הקב"ה את הארץ בצורת כדור, לכן אית אתר בישובא פד נהיר אל"ן חשיף אל"ן יש מקום בישוב שבעת שמאיר לאלו שבעד זה של הכדור, נחשך לאלו שבעד השני של הכדור (כגון בימי הקיץ כשמאיר אור היום בארץ ישראל, אז נחשך באמריקא), לאל"ן יממא ואל"ן ליליא לאלו הוא יום ולא לו לילה, ואית אתר דכוליה יממא ויש מקום בישוב שכולו יום, ולא אשתכח ביה ליליא בר בשעתא תדא ועירא ולא נמצא בו לילה רק שעה אחת מועטת, כי בתקופת טבת לצד דרום העולם יש מקום שכולו יום, ולצד צפון העולם יש מקום שכולו לילה, והשמש מאיר שם רק כחצי שעה, ויש מקום בעולם ששעה חדשי החורף לא מאיר שם השמש כלל.

^{כ"ה} שם פרק ה' ופרק ו'

^{כ"ו} ספר הברית שם פרק ו' ד"ה זאת ועוד אחרת

של הארץ, ע"כ נופל במהירות יותר למטה.

עתה יבאר שכח המושך והמעכב שמצינו בארץ נמצא גם בצדיק כיון שעושה עצמו כעפר, ובלק"ה מבאר יותר שגם כח המושך של הארץ היא מקבלת מהצדיק (וכפי שנתבאר לעיל בהקדמה).
והצדיק הוא בחי' עפר הנ"ל, כי הצדיק הוא יסוד עולם כ"ש (משלי ו) וצדיק יסוד עולם, הוא היסוד שעליו עומד העולם וכל הדברים עומדים עליו ברוחניות כמו שעומדים על הארץ בגשמיות. **ויש לו כח המושך להמשיך כל הדברים אליו. כי זה הצדיק שעליו עומד העולם הוא רק יחיד בעולם** כי יש צדיק אחד בדור שעולה על כולם **שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו [א] כנ"ל לגבי הארץ שהכל גדל ממנה. ואפי' כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כ"א לפי בחינתו** דהיינו קרובו לצדיק/ב. **יש שהוא בחינות ענף ממנו** דהיינו התלמידים **ויש שהוא בחינות ענף מן הענף** דהיינו תלמיד של תלמיד/ג. **כי זה הצדיק היחיד בעולם, הוא עניו ושפל/ד, ומשים עצמו כעפר, בבחינות** מה שאמר אברהם אבינו **(בראשית יח) ו"ו ואנכי עפר ואפר/ו. וע"כ הוא יסוד עולם, היינו בחי' עפר, שכל הדברים הם עליו כנ"ל** כי העולם נברא יש מאין, נמצא שהאין הוא מקומו של עולם ויסוד העולם, והצדיק שמבטל רצונו מפני רצון הש"י

* עיין תורה טו תנינא שהוא יסוד פשוט שרש וקשר כל היסודות

² **צ"ע האם** לפי צדקתו או לפי קרובו לצדיק האמת, ועיין תורה טו אות א' – והתלמידים הם עם הצדיק משרש אחד, רק שהם תלויים בו כענפים באילן. שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים החיות דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחינת ענפים ויש שהם בבחינת עלים, וכן שארי הבחינות.

³ **ויש צדיקים** שרחוקים ממנו מאד ואעפ"כ כולם מקבלים ממנו. עיין תורה נו אות א' – ויש אחד שבאתגליא אין לו שום ממשלה, ואף על פי כן באתכסיא ובהעלם גדול, הוא מושל על כל הדור, ואפלו על כל צדיקי הדור. כי כל נשמותיהם הם כלם תחת ממשלתו ומלכותו, וכלם נכנעים וכפופים אליו. רק שהוא בהעלם גדול, בבחינות (מלאכי א'): "בכל מקום מקטר ומגש לשמי".

⁴ **עיין חיי מוהר"ן** – אות תצו – (נג) פעם אחת היו מדברים לפניו בענין גדלות, ענה ואמר מה אתם צריכין לדבר מגדלות הלא אני אין לי גדלות (כלומר ואתם איך יעלה על דעתכם שיהיה לכם איזה גדלות, מאחר שאפלו אני אין לי גדלות) כי כבר התפאר עצמו רבנו וברוכו לברכה בזה שהוא יכול לומר על עצמו שאין לו גדלות שזה עקר תכלית שלמות הענוה, כמו בחינת משה רבנו שכתב על עצמו והאיש משה ענו מאד, וכמוכא בגמרא שאמר רב יוסף אל תתני ענוה דאיכא אנא:

עיין חיי מוהר"ן רסט – (כט) יום ד' דאלול תקס"ט, ברסלב, אמר: אני ענו מכל המפרסמים, כי כל אחד יש לו עבודתו, ואני ענו, הינו כי אינם נחשבים אצלי כלל, כי מדת ענוה היא לבלי להחזיק עצמו לשום דבר ולהיות בעיניו אין ואפס, ומאחר שאינם נחשבים אצלי כלל, נמצא שאני ענו שלהם. פרוש, שמכל המפרסמים אני הענו, שזה עושה זאת, וזה – זאת, ואני איני מחזיק מהם כלל, נמצא, שבצירוף כלם יש לי מדת הענוה ביניהם. אף את מי אני מחזיק יותר לאין, את עצמי או אותם וכו'. ואף-על-פי-כן הנראה, שאת עצמו הוא מחזיק יותר לאין ואפס. וכן במשה רבנו עליו השלום, אינו מישב אצלי מה שכתוב בו, שהיה ענו מאד מכל האדם (כ). איך שיך זאת, מאחר שכלם היו תלמידיו, איך היה ענו בנגדם, אף צריך לומר גם-כן בנ"ל, שהיה ענו מכל האדם, שהיתה לו מדת הענוה של כל האדם, הינו שאצלו היתה הענוה של כלם, כי כלם היו אצלו בחינת ענוה, בבחינת אין ואפס בנ"ל, אף את עצמו היה מחזיק יותר לאין ואפס יותר מבחינת אין ואפס שהיה מחזיק אותם, והבן היטב:

(אמר המעתיק: נראה לעניות דעתי, דרצונו לומר, כי השיג כל-כך בגדלת הבורא יתברך, עד אשר העבודה של כל אדם היה אצלו בבחינת אין ואפס נגד גדלתו יתברך; והוא בעצמו, אף-על-פי שהיה רבן של כל ישראל, כי השיג יותר מכלם, אף-על-פי-כן היה מחזיק את עצמו לאין ואפס יותר מכלם, כי דיקא על-ידי שהיתה השגתו גבוהה כל-כך, על-ידי זה השיג, שכפי מדרגתו והשגתו אין עבודתו נחשבת כלום ביותר נגד גדלתו יתברך, וקל להבין):

עוד שם סימן ער – (ל) צוה לקרא אחד לבדק תפלויו. ענה ואמר: מחמת שהרב מברדיטשוב הוא נוסע וסובב עתה על המדינה, מחמת זה אני מצוה לבדק התפלוין שלי, כי באמת אף-על-פי שאמרתי שאיני מחזיק מהם, הינו שהם אצלי אין ואפס בנ"ל, אף-על-פי-כן הרב מברדיטשוב הוא גדול בעיני מאד, וכו'....

⁵ **כשביקש אברהם** אבינו רחמים על אנשי סדום וביקש שעשרה צדיקים שבכל עיר יצילו את כולה וא"ל הקב"ה שאין עשרה ואו כשביקש אולי יש תשעה והקב"ה יצטרף וישלם המניין להציל כל עיר, אזי פתח ואמר (בראשית יח) הנה נא הואלתי לדבר אל אדני – **י ואנכי עפר ואפר. משמע שדייקא כיון שרצה למשוך את הקב"ה להצטרף למניין למטה אזי כדי לעורר כח המושך שלו אמר אנכי עפר.**

⁶ **בית הלוי על בראשית** פרק יח פסוק כו – ואנכי עפר ואפר. השפיל עצמו בשני הקצוות, דעפר מעולם לא היה בו צורה חשובה רק יכול לקבל צורה חשובה דיכולין לזרוע בו ויגדל כל הצמחים או לעשות ממנו כלי חשוב. ואפר מקודם היה בו צורה רק שעתה אינו יכול לעשות ממנו מאומה דאינו בר גיבול וגם אינו מגדל צמחים. וזהו שאמר על עצמו דמעולם לא היה דבר חשוב וגם אינו עומד להיות יוצא ממנו דבר חשוב. וזהו שאמרו במסכת חולין (דף י"ח) דבשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכה לעפר סוטה ואפר פרה. דאפר פרה הוא לטהר להטמא מכאן ולהבא. ועפר סוטה הוא לברר שהיתה מקודם טהורה עד עתה. ושניהם הם מדה כנגד מדה:

עושה עצמו אין/ו! ונכלל באין שקדם לבריאה, שהוא בחי' יסוד כל היסודות כמבואר בתורה סו תנינא/י¹ שהוא היסוד החמישי שממנו יוצאים הד' יסודות שמהם נברא העולם.
וזה שאנו מבקשים בכל יום אחרי תפילת עמידה [ט] ונפשי כעפר לכל תהי', היינו שיהי' לה כח המושך, להמשיך הכל אליו כעפר כנ"ל [י].

וזה הצדיק ממשיך כל ההשפעות^{יא} לעולם בחי' צינור שדרכו נשפע השפע לעולם/י^ב, בבחינות (איוב כח) ועפרות זהב דהיינו שהזהב והעשירות נקרא עפר על הבחי' שממנה הוא נמשך, רמז שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר מהצדיק הנ"ל. וע"כ אם נותנין צדקה לזה הצדיק, אזי הנותן הוא מתברך מיד/י^ג. כי הוא י' בחי' זריעה על העפר שמצמחת כפל כפלים כגון הזורע גרגר חטה וגדל שבולת שיש בה כמה עשרות גרגרים, בבחינות (הושע י) זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד דהיינו שהצדקה לצדיק היא זריעה בעפר והשפע נקרא חסד, נמצא ע"י צדקה שזרע בעפר הצדיק קוצר שפע ברכות דהיינו חסד. אבל אם נותן צדקה למי שאינו בחי' עפר כלל דהיינו שאין בו שפלות כלל, אינו עושה פירות אינו מתברך (פשט הלשון קצת משמע שהכוונה שבר עוה"ז). וזה שקלל/טו^ד ירמיו' את אנשי ענתות [טז] בעת אפך עשה בהם הכשילם בעניים שאינם

¹ עיין תורה ד' אות ט' – וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד חכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: "והחכמה מאין תמצא". ועל ידי זה אתה נכלל באין סוף. וזה בחינת (עיין תיקון כ"א ותיקון ס"ד) ז'רקא דאודורייתא לאתר דאתנטיילת מתמן', שתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות. כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדבורים, כל אות ואות – מלוּבש בה רצון השם יתברך. שרצון השם יתברך היה, שזאת האות יהיה לה תמונה כזו, ואות אחרת יהיה לה תמונה אחרת. נמצא, שרצונות, הינו תמונות אותיות הם התגלות מלכותו יתברך שמו. וכל אלו הרצונות, הינו התמונות נמשכין מרצון אין סוף, שאין בו תמונה. וכל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות, הינו ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש ברוך הוא שיתגלה מלכותו בעולם, ועל ידי זה ברא את העולם מאין ליש, וכל הרצונות, הינו התמונות וכל הישות, הינו בחינת מלכות מקבלים חיותם מרצון אין סוף. כמו שכתוב (מגלה לא.): 'בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא, הינו מלכותו, הינו רצונות' שם אתה מוצא ענותותו, הינו רצון אין סוף. וזה בחינת התפשטות הגשמיות. כי כשרוצה להכליל ברצון אין סוף, צריך לבטל את הישות שלו, וזהו שכתוב בזהר (חלק ב' פח:), שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה, שאו התגלות רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חיותם ממנו, וזה מחמת שבטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "ונחננו מה". וזה פרוש: (דברים ל"ד): "ויקבר אותו בגיא" – זה בחינת אין, כמו שכתוב (ישעיהו מ): "כל גיא ינשא". "בארץ מואב" – זה בחינת מלכות, שדוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שברצונות, בתוך רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף, המלוּבש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שכתוב: "בכל מקום שאתה מוצא גדלותו", הינו מלכות בחינת רעיון, שם אתה מוצא רעוא, רצון אין סוף. עכ"ל. ובהמשך כתב שגם בחייו היה כלול באין אלא שזה היה ברצוא ושוב כי אבית תהלה מגושי עפר עי"ש.

² **תורה סו תנינא** – כי האדם נתהווה מארבעה יסודות (ע' וזהר בראשית כז). אש, רוח, מים, עפר. וכל אלו הארבעה יסודות נמשכין מיסוד הפשוט, שהוא בחינת הצדיק, בחינת (משלי י): "צדיק יסוד עולם". שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן", ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. "נהר יצא מעדן" – זה בחינת 'צדיק יסוד עולם', בחינת יסוד הפשוט, אשר "משם יפרד" – הארבעה יסודות, שהם בחינת ארבעה ראשים כנ"ל. נמצא שכלם נמשכין מהצדיק,

³ **בויהי רצון** שאחר תפילת עמידה

⁴ עיין לק"ה חוקת מטלטלין ד' ב' ממונו של אדם כפי הכח מושך שיש לו ועפ"ז מבאר דין כל דאלים גבר ושודא דיני. ומאמר חו"ל ממדבר תננה. ועי"ש רצון האדם כבודו היינו כח המושך שהוא כפי חלקי הכבוד.. ושם אות י' דהיינו כח המזון למשך הנשמה לגוף ושם אות יא נשמה כח המושך וגוף כח המכריח.

⁵ בתשכט - השפעות

⁶ **עיין של"ה תורה אור** (פרשיות וישב מקץ ויגש סוף אות ז') (ובמהדו' יד רמה חיפה תשנז אות כז) וז"ל – ואילו לא הקדים מלוכת יוסף במצרים לא היה מעולם מלוכת יהודה, כי לא היו ישראל לעם חס ושלוים. וכן לענין קדושת המקדש, הוקדם משכן שילה בחלק יוסף לבית עולמים, ואף שנחבר, מכל מקום פתח יוסף צנור הקדושה ואחר כך נשאר הקדושה בבית עולמים, כי יוסף הוא הצנור, כי הוא העמוד שהעולם עומד עליו, בסוד המדה שלו צדיק יסוד עולם, שכל מיני שפע הולכים דרך צנור זה למלכות הנקרא עולם. ואף על פי שנסתלק אחר כך המלכות והמקדש ממנו. והוא כענין (ברכות יז ב) כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. והענין, כי רבי חנינא היה בדורו הצדיק הגדול עמוד אחד שהעולם עומד עליו. וזהו שאמר 'בשביל' חנינא, ובשביל פירושו לשון שביל וצנור.

⁷ **צ"ע הרי** הנותן צדקה שמתברך וזו הבטחת התורה – דברים טו – ט' י' – (טו) השְׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל לְאִמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשָּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָה וְרָעָה עֵינֶךָ בְּאֶחָיו וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְהָיָה בְךָ חֶטָּא: (וי) נָתַן תַּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתַתֵּךְ לוֹ כִּי בְגִלְלֵהּ הַדְּבָר הָיָה יִבְרָכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ: ועיין לקמן שנחלקו האם צדקה לעני שאינו הגון יש עליה שכר או לא.

⁸ בתולד - בחינות

⁹ **מבואר שרבנו** מפרש כפשוטו ועיין דף על דף שיש מקשים איך יתכן שצדיק יקלל אפילו רשע ופירשו את דבריו שהיו ברכה עי"ש.

¹⁰ ירמיהו יח כג

מהוגנים (ב"ק ט"ז ע"ב)/י"א י"ח] היינו שאינם בבחי' עפר כלל מבואר שהגדרת עני הגון תלוי בשפלותו, **וע"כ הצדקה שנותנים להם אינה בחי' זריעה כלל/י"ט** ממילא אינו מתברך/כ, ועיין תורה רסד שצדקה לעני שאינו הגון היא פגם הברית :

עתה יבאר שיש כח המכריח שמונע את בני האדם מלהמשיך אל הצדיק הנ"ל.

והנה הי' ראוי שימשכוי' כל בני אדם לזה הצדיק שהוא בחי' עפר, שיש לו כח המושך כנ"ל/י"ב] כי זיכך עצמו בתכלית/י"ג עד שנעשה אחוז בשרש נשמות ישראל (תורה לד אות ב) (ששם שרש הבריאה דהיינו מקומו של עולם/י"ד) לשם נכספות נשמותינו להמשיך ע"י הכח המושך/י"ה כי כל דבר שואף

¹¹ **בבא קמא דף טז:** (ירמיהו יח) כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי – רבי אלעזר אמר: שחשדוהו מזונה, ר' שמואל בר נחמני אמר: שחשדוהו מאשת איש. בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה, היינו דכתיב: (משלי כ"ג) כי שוחה עמוקה זונה, אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש, מאי שוחה? אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה? בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש, היינו דכתיב: (ירמיהו יח) ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי למות, אלא למאן דאמר שחשדוהו מזונה, מאי למות? שהשליכוהו לבאר טיט. דרש רבא, מאי דכתיב: (ירמיהו יח) יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם? אמר ירמיהו לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, אפילו בשעה שעושין צדקה, הכשילים בבני אדם שאינן מהוגנים, כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

ועיין ספר דף על הדף בבא קמא דף טז עמוד ב (הרה"ג ר' צבי קרויזר שליט"א) בשם ס' פניני קדם פ' ראה (עמ' תצ"ט) הביא שנחלקו האמוראים בגמ' בנותן צדקה לעני שאינו הגון האם יש לו שכר. רבא בסוגיין סובר שלא, אולם רבי חנינא (בכתובות סו ב) סובר שמקבל שכר. וכתב דאזלי בזה לשיטתם בב"ב ט, שרבא מדמה צדקה לשריון, שכשם ששריון מגן רק במקום מסויים, והאדם עוטר את עצמו כל כולו בשריון כי אינו יודע היכן יפגע החץ, כך יש להרבות בצדקה שיפגע בעני הגון. משא"כ ר"ח מדמה צדקה לבגד, שבכל מקום שיש שם בגד הוא מכוסה, כך גם בכל צדקה שנותן יש שכר.

והנה יש מן הראשונים הסוברים שהנותן צדקה לעני שאינו הגון אינו מקיים מצוה כלל, וכ"כ הי"ד רמה" בב"ב (פ"א סי' קי"ט), וב"ספר חסידים" כתב שעוד נחשב לו לעוון, וז"ל (בסי' ס"א): כתיב בקהלת (ד' ו) טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח. נחת רוח ליוצרם כי טוב מלא כף כשאדם נותן ליראי שמים עניים שירדו מנכסיהם, ממלא חפנים לעניים שאינם מהוגנים אשר בהם עמל ורעות רוח, ולא עוד אלא שנחשב לו לעון כשהוא נותן לפריצים ונותן להם אתנני זנות ומקיים מורדין בהקב"ה בעולם. לפיכך יתפלל אדם להקב"ה לעולם שיזמין לו בני אדם מהוגנים. עכ"ל. וע"ע בספר "כלי חמדה" פ' ראה (רלא – א). וכמו"כ יש נידון מהו הביאור "עני שאינו הגון", האם הכוונה שהוא עשיר רמאי, או שאע"פ שבאמת הוא עני אבל הוא רשע וחוטא, והחידוש הוא שגם כשנותנים לעני כזה אין בזה מצוה כלל, וכן משמע מדברי ה"ספר חסידים" הנ"ל. [ויעיין עוד בענין זה ב"מרומי שדה" להנצי"ב בקידושין לו. ד"ה מחלוקת), ובגיליוני הש"ס ב"ק (טז ב) מה שהוכיח מהרבינו יונה בברכות פ"ח].

בקובץ "משולחן גבוה" (ח"ב עמ' קלא) מסופר שמרן הגר"י וצ"ל טייל פעם עם הרב מחרקוב, ניגש אליהם יהודי שפשט ידו ותבע מהגר"י "תן כסף! הוא התעלם ממנו והמשיך בדרכו למרות שהלה המשיך לתבוע ממנו צדקה. שאלו הרב מחרקוב מדוע לא נתן לו פרוטה מחשש לאו ד"לא תקפוץ? והשיב בדברי הפסוק במשלי (י"ח כ"ג) "תחננונים ידבר רש".

וע"ע בספר "פני שלמה" (מבעמח"ס קיצור שו"ע) על מסכת ב"ב (ט ב) שבתוך דבריו שם כתב וז"ל: "ועינינו הרואות כמה עניים שמקבלין צדקה ואינם מתביישים כלל, אדרבה, הרבה פעמים מתקוטטים ולוקחים בורע, ונראה שזה סימן כי אינם עניים מהוגנים, ומה שהקב"ה אינו מפרנסן זהו בשביל חטאם. אבל עני המתבייש, זהו סימן שהוא אדם כשר, ומה שהקב"ה אינו מפרנסו זהו כדי שנוכה אנו ע"י הצדקה שנותנין לו" וכו'.

אלא, שלפי ראייתו של מרן הגר"י מהפסוק במשלי "תחננונים ידבר רש" יוצא שהוכיח שהמבקש אינו עני כלל אלא עשיר רמאי, ואילו לדברי הפני שלמה" מבואר שאף אם הוא אכן עני ממש, מ"מ כשתבוע בחוצפה הרי זה ראייה שאינו עני הגון, ולא משום ד"תחננונים ידבר רש". אכן אפ"ל דכל מי שתבוע כך צדקה אפשר גם שהוא כלל לא עני, משום הפסוק במשלי הנ"ל.

¹² וב"ב ט: בשינוי לשון

¹³ **ראיתי מקשים** מה הואיל בזה הרי הרוצה לקיים מצוה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה (ברכות ו) ותירצו (בכמוצא שלל רב בשם רבי אריה ליב ליפקין) שברשע לא אמרינן שהקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה. אבל בדרך על דף לא הביא תירוץ כזה אע"פ שהאריך בזה ע"ש.

¹⁴ עיין לעיל מה שהביא דף על דף מחלוקת אם יש שכר על צדקה לעני שאינו הגון, שהרי עני הגון הוא גם איש פשוט כשכוונתו להתשמש בממון לשם שמים. אבל אין זה נוגע לעניין שעליו מדבר רבינו כי מדבר על החילוק בין צדיקים שלגבי צדקה כולם עני הגון אלא שאינו כעפר הצדיק המיוחד שבדור שנתניה לו היא מגדלת כל טוב ומיד.

¹⁵ דפ"ד ותרד"ו שימשכו, בתרלו ותוצו- שימשכו, בתשכט- שימשכו

¹⁶ עיין חיי מוהר"ן תב

¹⁷ **עיין תורה נו תנינא** ותורה פג תנינא שכשמוכך ליבו נעשה לבו מקומו של עולם דהיינו שזוכה להשיג את התכלית שהיא אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דהיינו תכלית הידיעה שלא נדע, בחי' שבת שפושט גופו המצורע וזוכה לגוף מג"ע כי המקום גורם.

¹⁸ **עיין סוף תורה א' תנינא** – ומי שאֶחָזוּ בְּחַיִּינָתָא כְּסָא הַכְּבוֹד, בְּחַיִּינָתָא שְׂרָשֵׁי הַנְּשֻׁמוֹת, הוא גם כן בְּחַיִּינָתָא מְקוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחַיִּינָתָא (שְׁמוּאֵל-א-ב): "וְכִסָּא כְּבוֹד יְנַחִילֵם, כִּי לֵה' מְצוּקֵי אֶרֶץ וַיִּשֶׁת עֲלֵיהֶם תְּבִל". דְּהֵינּוּ עַל יְדֵי בְּחַיִּינָתָא כְּסָא הַכְּבוֹד, שְׂרָשֵׁי הַנְּשֻׁמוֹת, עַל יְדֵי זֶה הוּא מְקוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחַיִּינָתָא: וַיִּשֶׁת עֲלֵיהֶם תְּבִל' וְעַל כֵּן הוּא יְכוֹל לְעֲשׂוֹת רֵאשׁ הַשְּׁנָה.

¹⁹ **עיין לק"ה יום טוב** הלכה ה א) וְצִרְיָה כָּל אֶחָד לְזָכֹר תְּמִיד בְּנֵה. שְׂכָל הַמְּנִיעוֹת שְׁעוֹבְרִים עָלָיו, כְּלָם הֵם בְּחַיִּינָתָא כֹּחַ הַמְּכַרִּיחַ שְׂרוּצָה לְהַרְחִיק, אֲבָל בְּשִׁמְתָּגְבֵרִין לְמִשְׁחָ עֲצָמוֹ תְּמִיד אֵל שְׂרָשׁוֹ אֵל נִקְדַּת הָאֵמֶת לְמִקוֹם שְׁנַחֲצָב נִשְׁמָתוֹ מִשֶּׁם וְעַקֵּר הַכֹּל הוּא הַצְּדִיק הָאֵמֶת כְּנ"ל. אֲזַי בְּקַל יִתְגַּבֵּר עַל כֹּחַ הַמְּכַרִּיחַ כִּי כֹחַ הַמוֹשֵׁךְ שֶׁל הַצְּדִיק הָאֵמֶת מוֹשֵׁךְ בְּעֲצָמוֹ אֵל הָאֵמֶת. וְכִשְׁהוּא יִהְיֶה נִמְשָׁךְ רְצוֹנוֹ תְּמִיד אֵלָיו בְּוָדָא יִתְגַּבֵּר עַל כֹּחַ הַמְּכַרִּיחַ, כִּי בְּוָדָא כֹּחַ הַמוֹשֵׁךְ חוֹק הַרְבֵּה מִכֹּחַ הַמְּכַרִּיחַ, כִּי כֹחַ הַמוֹשֵׁךְ נִשְׁאָר קָיָם לְעוֹלָם. וְכֹחַ הַמְּכַרִּיחַ הוּא רַק לְפִי שְׁעָה לְפִי הַזְּמַן שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ לְהַמְּכַרִּיחַ לְרַחֵק.

שאחוז וקשור לשרש הבריאה ואולי מצד אבן השתיה שבו ומצד שהשכיל לצייר ולבנות אותו בצורה של מעשה דעובדא דבראשית (כמבואר בסוף תורה א' תנינא) שגם זה בחי' שרש הבריאה. ואין הכוונה לצרוף אותיות שזה היה חכמת בצלאל כמבואר בפרש"י כי משה רבנו רק הקים את הכלים המוכנים וסדרם בסדר הראוי, וזה דבר שאח"כ נעשה פעמים רבות ע"י הלוויים ומשמע שרק ההקמה הראשונה שעל ידה ירדה שכינה לתחתונים, אז היה צריך כח משיכה עצום אבל אח"כ כיון שכבר ירדה יכלו גם אחרים להקים את המשכן.

ובחי' כוז נעשה בכל דור ע"י שהצדיק עושה עצמו משכן לאלוקות ע"י כח המושך שבו.

וזה בחי' משכן, כי משכן לשון דירה בעוה"ז שבו נמשך הקב"ה להיות שוכן, דהיינו מדרגת שכינתו השוכנת עמנו שנמשכת למשכן כי **הי' לו כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהי' עומד שם/ל**. בחי' (ש"ה א) **משכני אחריו נרוצה, אחריו נרוצה דייקא/ל**. כי כל מה שמתקרב יותר אליו, הוא רץ ביותר כנ"ל לגבי הארץ והצדיק, מחמת הכח המושך כנ"ל. וכמובא במדרש (שמות פ' לא [לב]) **שהמשכן הוא לשון משכון/ל**, שהוא משכון לישראל כמו משכון שלוקחים מבעל חוב למשכו לשלם את חובו, כך המשכן משכון לישראל לשלם חובו שהבטיח שתשרה שכינה אצלם אפי' אם יחטאו ח"ו, כמ"ש (ויקרא כו) **ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם** תגעל פירוש תפלוט, דהיינו גם כשתחטאו וראוי להיות שלא ארצה בכם, אעפ"כ משכני יהיה בתוכם, דהיינו גם כשלבכם לא תיהיה שפלות למשוך אותי, יהיה המשכן מושך אותי מכח השפלות של הצדיק שבנה אותו ע"י שעשה עצמו משכן. **נמצא שע"י המשכן השכינה שורה בישראל. היינו כנ"ל כי משכן לשון משכני וכו' שיש לו בחי' כח המושך להמשיך אלקות למקום שהי"ל עומד שם כנ"ל.**

וע"כ א"א להקים את המשכן אלא הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' משה שהי' עניו מכל האדם [ל]ה, כ"ש (שמות מ) ויקם משה את המשכן. ואחר לא הי' יכול להקימו [ל]ה, כי דווקא זה הצדיק שהוא בחי' עפר, בחי' כח המושך, יכול להקים המשכן, שהוא בחי' כח המושך להמשיך האלקות שתמשך ותשכון במשכן כנ"ל מבואר שרק הצדיק שעשה עצמו משכן יכול להקים את המשכן באופן שתשרה בו השכינה, ואפילו בצלאל שעשה את המשכן ע"י שידע לצרף אותיות אבל להקימו לא יכול היה אלא רק משה רבנו אע"פ שלא עשה בעצמו כלום בעשיית המשכן כמבואר במדרש הגדול (במדבר ז' א') עוד מבואר שם שגם משה אמר איני יכול להקימו וא"ל הקב"ה אני אתן לך קימה כמ"ש (שמות מ' יז/יז) "הוקם המשכן" וכתוב ויקם משה את המשכן וביום כלות משה להקים את המשכן, נמצא שהקב"ה נתן לו כח להקימו, וצ"ע כיון שעשה עצמו משכן מדוע לא היה לו בעצמו הכח להקימו, ואולי עיקר מה שנתקשה משה היה כיצד להקימו באופן שתשרה בו השכינה לעולם גם לאחר הסתלקות משה :

צ"ע עיין ליקוטי מוהר"ן – תורה א תנינא – כי אף על פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השפאת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הכוונה, חס ושלום, שנתצמצם שם אלקותו ותברך, חס ושלום, כמו שאמר שלמה (מלכים – א ח): "הנה השמים ושמי השמים לא יכללוך, אף כי הבית הזה וכו' רק מחמת שהיה שם דברים נאים, כי בבית – המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן עדן (עין בהקדמת התקונים), על – בן המשיך לשם קדשתו ותברך, אבל הוא ותברך אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם.

אבלק"ה יו"ט ה' ו' – כתב נרוצה לשון רצון. וז"ל שם – וזה בחינת גדל מעלת הרצון והפסופין בעצמן אל הקדשה, (פמבאר בדברי וכו' וכו' לברכה הרבה מנה). כי עקר התגברות כח המושך הוא על ידי הרצון והפסופין כנ"ל, בחינת משכני אחריו נרוצה. לשון רצון, שפשוט הוא נמשך ברצונו אל האמת להשם ותברך ולצדיקי אמת אזי מתגבר שרש כח המושך דלעלא שהוא בחינת משכני וכו'ל:

^כ שמות רבה לא י'. ובתנחומא משפטים יא ובמדבר רבה יב יד

צ"ע שמביא ראייה ממדרש שמשכן לשון משכון על מה שפירש שמשכן לשון משכני. ונראה כי גם משכון לשון משכני כי הוא היכי תמצוי למשוך את הבעל חוב להחזיר את החוב. וצ"ע איזה חוב יש להקב"ה כלפינו וצ"ל שההבטחה ונתתי משכני היא החוב והמשכון המכריח את הקב"ה לקיים הבטחתו גם כשאנו לא ראוים לזה.

^{יד} כך נדפס בתקפא עם שני מרכאות

^ה במדבר יב ג' כתיב ענו וקרי עניו ורבינו נקט הקרי וכן לעיל בתורה ד' אות ו'

^{לו} מדרש הגדול עה"פ במדבר ז' א' ביום כלות משה

^{לז} ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן

וזה שכתוב (דברים ז')/לח' לא מרובכם/לט' חשק ה' בכם כי אתם המעט, ודרז"ל מ'חולין פט/מא' והובא בפרש"י שם[מב] שפירוש הפסוק לא מרובכם וכו' הפירוש/מג' לא בגלל שאין אתם מגדילים עצמכם בשעה שאני משפיע עליכם טובה רק מחמת שאתם ממעיטין מד' עצמיכם וכו' כגון אברהם שאמר אנכי עפר ואפר וכגון משה ואהרן שאמרו ונחננו מה, וכן תרגם יונתן דאתון מכיכי רוחא וענוותנין מכל עממיא, חשק ה' בכם. כי מחמת שהם ממעיטין ומקטינים עצמן הצדיקים שבישראל כנ"ל, עי"ז הם בבחי' עפר, שיש לו כח המושך, בחי' משכן שמושך האלקות כנ"ל, וע"כ נמשך אליכם דהיינו חשק ה' בכם.

וזה בחי' (ישעי' נז)מ"ה אשכון את דכא [מ"ו/מ"ז], כי ע"י שפלות, שמיים הצדיק את עצמו כעפר, עי"ז יש לו כח המושך להמשיך הש"י אצלו שזהו בחי' המשכן כנ"ל נמצא שע"י

^{לח} דברים פרק ז' (ו) כי עם קדוש אתה לה' אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לּוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ז) לא מרובכם מפל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מפל העמים: (ח) כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם הוציא ה' אתכם ביד חזקה ויפדה מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים:

ועי"ש תרגום יונתן – (ז) לא מן בגלל דאתון גי'ותנין מן בלהון אומי'א צבי יי' בכון ואתרעי בכון אלהן דאתון מפיכי רוחא וענוותנין מכל עממיא:

^{לט} עי"ש פרש"י שכתב שהפירוש הרישא כפשוטו וצ"ע מה היה מקום לחשוב שבחר בנו מחמת רוב ועוד שבוודאי אין אנו רוב ועיין משכיל לדוד שע"כ הביא רש"י גם את המדרש דהיינו לא בגלל שאין אתם מגדילים עצמכם. עוד כתב שהסיפא גם כוונת הפשט כמדרשו. ועיין רשב"ם ובעלי התוס' דקאי אדלעיל והכוונה לא בגלל שאתם רבים משבעה עממין עי"ש. ועיין יונתן שתרגם את הסיפא כמו הדרש אבל הרישא צ"ע שתרגם לא בגלל שאתם גאוותנים.

^{לז} בתרלו ציין מ"ם זה לקמן אחר תיבות וע"כ חשק ה' בכם, ובתשכס העבירו לכאן

^{מא} חולין דף פט. – אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אונן כאפרכסת לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעיטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמר ונחננו מה לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתתי גדולה לנמרוד אמר הבה נבנה לנו עיר לפרעה אמר מי ה' לסנחריב אמר מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר אעלה על במתי עב לחירם מלך צור אמר מושב אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחננו מה ואמר רבא ואיתימא רבי יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחננו מה וכתוב התם תולה ארץ על בלימה אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולס את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה רבי אבהו אמר מי שמיים עצמו כמי שאינו שנאמר ומתחת זרועות עולם.

^{מב} עיין לעיל תורה י' אות י' ההערה על פסוק זה

^{מג} עיין בגמ' שלא פירשה כלל את הרשיא של הפסוק, ועיין פרש"י בחומש שכתב מדרשו לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע עליכם טובה לפיכך חשק בכם. ואח"כ פירש את הסיפא כי אתם המעט וכו' וצ"ע מדוע לא פירש מאי לא מרובכם עפ"י הדרש שהרי מוכרח שגם לפי הדרש מתפרש הפסוק כהוא אמינה ומסקנה. לכן נראה מה שסיים לפיכך חשק בכם קאי הרישא של הפירוש הבא כי אתם המעט. ואילו מה שהביא ומדרשו הכוונה שלא בגלל שאין אתם כמו הגויים שמגדלים עצמם וכו' אלא רק בגלל שאתם עוד גם ממעיטים עצמכם.

^{מד} בתרלו- עצמכם

^{מה} בתקפא יבועי' (ו) בתרלו- (ישעי' נז), ובתשכס תוקן

^{מז} לשח"כ מרומ אשכון ואת דכא ורבינו נקט שגרא דלישנא בהרבה ספרים עפ"י דרשת הגמ' בסוטה ה. על פסוק זה.

^{מו} עיין סוטה דף ה. – (ישעי' נז-טו) ואת דכא ושפל רוח רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא ומסתברא כמ"ד אני את דכא..... דרש רב עזריא ואיתימא רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן הוא גבוה רואה את השפל שגא' ותהילים קלח-ו) כי רם ה' ושפל יראה אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם.

שהצדיק עושה עצמו משכן לאלוקות^מ יכול גם להקים את המשכן דהיינו להמשיך אלוקות לעצים ואבנים שהם בציורא דמעשה בראשית ו"ג/ע/ט^ו :

עתה יבאר שהאלוקות הנמשכת אחר השפלות והאין של הצדיק היא בחי' כבוד וע"כ לכל כבוד דקדושה זוכים הראויים לו מכח הצדיק.

ונראה לבאר כי שרש הכבוד בכסא הכבוד שהוא שרש נשמות ישראל ושם אחוז הצדיק והוא מקומו של עולם עיני תורה א' תנינא/ו.

וכנ"ל שברא את העולם שיתגלה בו כבודו כמ"ש לכבודי בראתיו וכו'.

והכבוד הוא לגלות את האור הגבוה ביותר (משרש הבריאה) במקום הנמוך ביותר בבחי' עפר הארץ כמ"ש והארץ האירה מכבודו.

וזוה בחי' הכבוד הנאמר אצל המשכן, כ"ש (שמות כ"ט)/א ונקדש בכבודי דהיינו שקדושת המשכן היא כבוד ה' ששורה בו וכ"ש (שם מ) וכבוד ה' מלא את המשכן דהיינו שהכבוד הוא השראה אלוקית. **כי כל הכבוד שיש לכל אדם שבעולם מקטן ועד גדול, כולם הם מקבלים רק מזה הצדיק שהוא בחי' עפר, שעי"ז הוא בחי' משכן לאלוקות דהיינו כבוד הש"י, שממנו נמשך הכל. כי כל הכבוד והגדולה הוא רק אצל זה הצדיק** כי נמשך אליו ע"י כח המושך שבו שהוא הענוה והאין. כי הכבוד נמשך למקום שבו יתגלה ביותר ומי שהוא אין דהיינו שממעט כבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום אליו נמשך הכבוד (כמבואר גם בתורה ו'), **וכולם מקבלים ממנו** כי לו הכח המושך למשוך ליבם אל הש"י שעי"ז יהיו ממעטים כבוד עצמם ומרבים בכבוד המקום, **כמ"ש (מגילה לא.)/יב**

^מ **עיני מלבי"ם** על שמות פרק לה פסוק יא (בביאור תרגום יונתן על פסוק כא) וכל אשר נדבה רוחו, מי שלא הביאו בפועל רק שרוחו לבד נדבה, שחשב בלבו שרוצה לבנות כל המשכן משלו לכשתגיע ידו, אותו ר"ל נדיבת רוח הזה הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ולבגדי הקדש, שנחשב להם כאלו הביאו כל האהל וכל כליו וכל בגדי הקדש: **ויונתן תרגם וכל אשר נדבה רוחו דאשלמית רוחיה בנבואתא**, ופירשתי בדרושי ארצות השלום כי באשר ענין המשכן היה שקבץ כללות ישראל אשר יתאחדו בעבודתם בבית ה' והיה לקומה שלמה אשר הוכנה להיות מרכבה לשכינה, **אבל מי שהכין את לבו והתטהר והתקדש עד שחלה עליו רוח נבואה היה הוא בעצמו משכן לשכינה ולא הוצרך אל המשכן כי הוא נעשה משכן לשכינת עוזו, ולבו נעשה מזבח להקריב עליו דמו ונפשו עולה וכליל במסירת נפש לה', ובגדיו ונפשו טליתו וטוטפותיו נעשו כבגדי כהונה שבם ישרת לפני ה' אלהיו**, א"כ הוא התנדב הכל המשכן וכל כליו ובגדי הקדש, וכמ"ש שהיה משה מתמה על מלאכת המשכן מי יוכל לעשותו וא"ל ה' אפי' אחד מכם יכול לעשותו, ר"ל מי שיתקדש עד שהוא עצמו יהיה משכן לשכינת ה', ועל רוח נדיבה תסמכני פרש"י זה רוח הקדש, וז"ש וכל אשר נדבה רוחו דאשלמת רוחיה בנבואתא, הוא עצמו היה המשכן, ואותו ר"ל נדיבת הרוח שלו ורוה"ק שחל עליו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד שהוא יסוד ובנין מקדש אל ומעון לשכינת עוזו:

^ט **עיני סוף תורה א' תנינא** ועיין לק"ה יו"ט ה' אות ב' שקברי צדיקים הם בחי' משכן. וז"ל שם - על בן חמל השם יתברך וצוהו לעשות משכן שהוא בחינת קדשת הבית המקדש, דהיינו שעשה תקון נפלא כזה שיהיה כח להגביר כח המושך גם במדבר. על ידי שהיו מקימין המשכן בכל פעם אף על פי שעמד על עפר המדבר שהוא מקום נחש שרף וכו', אף על פי בן נעשה בקדשה כזה עד שגם שם נמשך כל קדשת הבית המקדש שהוא בחינת כח המושך דקדשה, שעל שם זה נקרא משכן בחינת משכני וכו', כמו שמבאר שם. ומזה המשיך תקון נפלא להורות שגם עתה במדירות הגלות שאנו רחוקים מארץ ישראל כל כך. ואפלו בארץ ישראל אין לנו מקדש וכו', אף על פי כן יהיה לנו כח גם עתה להגביר כח המושך על כח המוכרח אפלו בהרחקה הגדולה הזאת בבחינת מרחוק ה' נראה לי. וזה בחינת מעלת בית הכנסת ובית המדרש של ישראל שעושים בגלות שהם בחינת מקדש מעט, כמו שכתוב, כי הפיצותים בגוים וכו'. וביותר הבית המדרש של הצדיק האמתי שהוא באמת בבחינת עפר, שהוא עקר הכח המושך כנ"ל. וזה בחינת מעלת קברי צדיקים, כי הם שוכני עפר שגם בחינתם נעשה שכן לעפר, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה. מי שנעשה שכן לעפר בחייו, מפל שכן עתה אחר הסתלקותו שאז עקר התגברות כח המושך שהוא עפר דקדשה שהיא מקום קבורת הצדיק ששם בחינת ארץ ישראל, כמו שכתוב, צדיקים יירשו ארץ:

^י **ועיני לקוטי הלכות חו"מ** - הלכות ערב הלכה ה' (עפ"י תורה א' תנינא) אות כה - ועל בן העקר הוא הצדיק אמת שהם בבחינת המלכה הגדולה הנ"ל שהוא אחוז בכסא הכבוד, שהוא שרש נשמות כל ישראל והוא יכול לעשות ראש השנה לדון את כל אדם לכתוב לו לפי מקומו מחמת שהוא בבחינת מקומו של עולם וכו' כנ"ל.

^{יא} **בפרשת הצוה שמות כט** אחרי שמצווה שם על קרבן התמיד כתוב - (מג) ונעדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי: (מד) וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי: (מה) ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים:

רש"י - (מג) ונועדתי שמה - אתועד עמם בדבור כמלך הקובע מקום מועד לדבר עם עבדיו שם: ונקדש - המשכן: בכבודי - פח שתשרה שכינתי בו. ומ"א אל תקרי בכבודי אלא במכובדי במכובדים שלי כאן רמו לו מיתת בני אהרן ביום הקמתו וזהו שאמר משה (ויקרא י) הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש והיכן דבר ונקדש בכבודי:

ועיני פרש"י ויקרא י' ג' עה"פ בקרובי אקדש שאמר משה לאהרן במות שני בניו פרש"י שגילה לו שכבר נרמו מיתת צדיק גדול ביום השראת השכינה בישראל דהיינו יום השמיני שעליו בנויה התורה הזו. בפסוק הזה ונקדש בכבודי אל תקרי כבודי אלא במכובדי. דהיינו שהקב"ה רמו לו על בני אהרן ומשה רבנו לא הבין אלא שהכונה אליו או לאהרן.

^{יב} **מגילה לא.** - אמר ר' יוחנן כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב"ה אתה מוצא ענוותנותו דבר זה כתוב בתורה ושני בנביאים ומשולש בכתובים כתוב בתורה ודברים י-יז) כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים וכתוב בתורה עושה משפט יתום

כל מקום שאתה מוצא התגלות גדולתו [יג] של הקב"ה בארץ דהיינו כבוד אלקים השורה על אדם שם אתה מוצא ענותנותו/יג שאין הוא שורה על נכבדים אלא על המשפילים עצמם. נמצא שבמקום השפלות והקטנות שם שורה כל הכבוד והגדולה, כמו"ש אשכון את דכא. וע"כ כל הראשים שבעולם, מקבלים כבודם מזה הצדיק שהוא בחי' עפר/יג כי אצלו שורה הגדולה תחילה.

וכן התחדשות הכבוד, כי בכל פעם נתחדש הכבוד שזה הממונה בא להתמנות אחר, ונתחדש הראשיות והכבוד, הוא הכל ע"י זה הצדיק [יג/יג].

כי כפי הקמתו את המשכן בכל פעם דהיינו כפי שעושה מעצמו משכן דהיינו כפי מה שמקטין עצמו, שמשם בא הכבוד דהיינו מהמשכן, כי משכן לשון משכני דהיינו כח המושך את האלוקות, בבחינות וכבוד ה' מלא את המשכן כנ"ל, כן נתחדש כל הכבוד והראשיות כנ"ל נראה כוונתו שכפי שפלותו כן מושך אליו את כבוד הש"י אל המשכן שמקים וכפי הכבוד שממשיך כן יש לו כבוד להשפיע לישראל כ"א כפי הראוי לו ועיין תורה עב תנינא שזה פירוש הכתוב ואתה תחזה :

עתה יבאר כיצד תורה זו היא פירוש על הפסוק ויהי ביום השמיני וכו' שבו פתח את התורה לעיל. ומבאר כיצד קרא משה לכל ראשי העם שיבואו לקבל התמנות חדשה, וכמבואר לעיל שכל ההתמנות דהיינו הגדולה היא מהצדיק כי אליו נמשך תחילה ע"י השפלות שבו שהיא כח המושך שבו. ונתבאר לעיל שכח המושך של הצדיק מושך אליו את כל ישראל, ונראה לומר כוונתו בזה לומר שע"י שכל ישראל נמשכים אליו הוא מעלה את רצונם מיין נוקבין ומכח זה מושך אליו את כבוד ה' דהיינו מ"ד (כי הכלל שכל שפע מלמעלה קודם לו מ"ן מלמטה) וכאן מבאר שקרא להם לא בקולו ולא ע"י שליח אלא ע"י שהקים משכן שבו ירדה השכינה דהיינו כבוד ה' (שזה ע"י שעשה עצמו משכן לכבוד ה') ועי"ז נמשכו כל ראשי ישראל אל המשכן לקבל ולחדש הגדולה וההתמנות.

ואלמנה שנוי בנביאים (ישעיה נז-טו) כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש וגו' וכתוב בתריה ואת דכא ושפל רוח משולש בכתובים דכתיב (תהילים סח-ה) סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתוב בתריה אבי יתומים ודיין אלמנות. פשט הפסוקים משמע שכוונת חז"ל לומר שבכל מקום שכתוב גדולת הש"י סמוך לזה כתוב שהוא סמוך לשפלים דייקא ורבינו לומר את המאמר שגדולתו היא השגת גדולתו וזה מתגלה רק בכלי של שפלות.

²² גרסת הגמ' גבורתו וע"י מהרש"א מקשה שמהפסוקים נראה שצ"ל רוממותו ועיין בפסוקי ויתן לך שאומרים במוצ"ש שם הגרסה גדולתו וכן הגרסה במהר"ל נתיב הענוה פ"א, ובראשית חכמה וקב הישר ועוד ועיין תורה ד' אות ט' והגרשם שם

²³ צ"ע ל**באורה** היה צ"ל "שם את המוצא ענוה" שעליה הוא שורה, וכן משמע כוונת המאמר לפי הפסוקים שמביא לראיה כגון "רם ונשא" וסמיך ליה "ואת דכא ושפל רוח". אלא שכוונת חז"ל לומר הטעם לזה שהוא כיון שהקב"ה בעצמו עניו, וזו מתכונת הענוה שלו ששורה אצל הענוים דייקא וכעין זה עיין תורה פב תנינא שמתאר שם את הענוה של משה שהיה מקשר עצמו אפילו אל הפחות שבישראל ומסר נפשו עליהם ע"ש. ועיין סוף תורה ריט עה"פ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, שפירש רבינו שהקב"ה אומר "אם יסתר איש" דהיינו שיקטין עצמו אזי גם "ואני לא אראנו" דהיינו אתגלה לו בבחי' "לא" דהיינו שאקטין עצמי. וכן כתוב ה' צלך שהוא ית' כמו צל שמתנהג כמו הדבר שמיצל.

²⁴ **בתורה עב תנינא** מביא מאמר חז"ל זה אלא ששם הגדולה היא השגת גדולתו שע"י זוכה חדושי לתורה ולהתמנות גדולה יותר כגון שר אלף או שר מאה. והעניין אחד שהכל תלוי בשפלות שאותה מקבלים מהצדיק, וכמו שהשגת גדולתו שורה אצל השפל כך כבוד אלקים רודף אחר השפל דייקא וכמבואר גם בתורה ו'. ועיין תורה עב תנינא הנ"ל כיצד מקבלים שפלות מהצדיק. - שלשפלות זוכים ע"י התנוצצות החכמה במח (וכן מבואר בתורה קצו שענוה בלי חכמה אינה ענוה), כי חכמה אותיות כח- מה בחי' השגת מה כוחי, כי מהות החכמה היא ההשגה שאני קטן מלהשיג, וזה נובע מהשגת גדולתו ית', וכמבואר לקמן בתורה פג תנינא שהחכמה היא תכלית הידיעה שלא נדע בחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דהיינו שגודל החכמה היא עד כמה שאני משיג שהיא רחוקה ממני. ועי"ז מרגיש השפלות בלב כמבואר במ"א שגאוה נקראת רמות רוח וגסות לב דהיינו שהגאוה ושפלות הן מדות שבלב. עוד מבאר שם שההתנוצצות שמאיר הצדיק לאדם במח זה בחי' מלך אסור ברהטים, והביאור הוא שבתוך מרוצת מחשבות המח מכניס הצדיק וקושר השגת גדולת הש"י דהיינו עד כמה שרוממותו ית' עצומה מלהשיגה. וזו גם הכוונה כאן שע"י שזוכה האדם לשפלות ונעשה כלי לגדולה והכבוד, דהיינו שיכול לקבלם בלא שיפגום בהם ויקח הכבוד לעצמו.

²⁵ **וכן מבואר** בתורה עב תנינא ע"ש שהצדיק ע"י הסתכלות מאדם נותן לו גדולה

²⁶ **עיין תורה עב תנינא** וא"א להעתיק את כולה לכן אני מעתיק מעט מקיצור השלם - אות א. על-גדי שזוכין לראות את עצמו עם הצדיק האמת על-גדי-זה מקבלין גדלה ושררה ועקר הגדלה הוא שפלות. כמו שמצינו אצל השם יתברך 'כל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא שם אנו מוצאים ענותנותו'. ועקר התחיה לעתיד שיקומו בתחיה ויחיו חיים נצחיים יהיה רק להשפלות של כל אדם. והנה שרק השפלות של כל אדם יהיה נחיה ויקום בתחיה לעתיד. כי עקר התענוג הנפלא שהוא חיים נצחיים של עולם הבא אי אפשר לקבל רק השפלות והענוה האמתיות של כל אדם. וכפי שמבטל ומשפיל עצמו באמת יזכה לחיות ולקבל התענוג של עולם הבא:

שם אות ב. על-גדי שרואין את עצמו עם הצדיק האמת על-גדי-זה מתנוצץ מחו ודעתו ועל-גדי-זה מקבל גדלה ושררה לפי התנוצצות מחו. ועל-גדי-זה זוכה לחדש חדושין דאורייתא פראוי לו לפי מחו:

וזה ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כי כשהצדיק צריך לקרות את ראשי העם הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המשכן, שם הכבוד כנ"ל ועיקר הקמת המשכן היא שעושה עצמו משכן לאלוקות כנ"ל ע"י שמכח הענווה שבו נעשה כח המושך את האלוקות אליו, ועי"ז קורא אותם, כי כולם באים אליו לקבל הכבוד ממנו. וזה ביום השמיני הקים משה רבנו את המשכן ואז שרתה שכינה בתחתונים פעם ראשונה מאז חטא אדם הראשון (ב"ר יב ו') וע"י שהקים משה את המשכן, עי"ז קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, שהם כלל ראשי העם מקטן ועד גדול. כי ע"י הקמת המשכן קרא את כל ראשי העם, שהם בחי' אהרן ובניו וכו' כנ"ל כי כולם נמשכו ובאו אל כבוד ה' ששרה במשכן מכח השפלות דהיינו כח המושך של משה רבנו :

וזה שארז"ל (ר"ה א נ"ח) שניסן ר"ה למלכים/נט' דהיינו שכל מלך מישראל, מהיום שנעשה מלך אפילו אם היה באדר, אזי כשהגיע ר"ח ניסן הראשון, נחשב לו שנה למנין מלכותו, כי אז הי' הקמת המשכן, שמשם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממונים והראשים כנ"ל : נמצא לפ"ז הקמת המשכן בר"ח ניסן גרמה שניסן נעשה ראש חדשים למלכים, כי מכבוד ה' שבמשכן נמשכת הגדולה וההתמנות.

וע"כ הי' הקמת המשכן בראש חודש ניסן דווקא, כי ר"ח זה בחי' ראש חודש ניסן, שעי"ז נתחדשים כל הראשים כנ"ל וזהו בחי' ר"ח ניסן ר"ה למלכים כנ"ל : נמצא שר"ח גרם להקמת המשכן בו כי גם המשכן ממנו חידוש ההתמנות. וצ"ע א"כ מה גרם למה. האם הר"ח שהוא התחדשות הראשים גרם להקמת המשכן בר"ח ניסן כיון שהוא כיו"ב, או שהקמת המשכן בר"ח ניסן גרמה לר"ח ניסן להיות ר"ה למלכים. ואולי נודמן הקמת המשכן בראש חודש דייקא כיון שהם בחי' אחת של חידוש התמנות הראשים, והקמת המשכן בר"ח ניסן דייקא גרמה לו להיות ראש השנה למלכים.

^ט משנה א' בפרק א' דף ב. בגמרא

^ט רע"ב על משנה ראש השנה פרק א משנה א - למלכים - מלכי ישראל מונין להם מניסן. שאם מלך מלך בשבט או באדר, משהגיע ניסן כלתה לו שנה ומתחילים למנות לו שנה שניה. ומקרא נפקא לן דמניסן מניין להו דכתיב (מלכים א ו) ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש זיו הוא החודש השני למלך שלמה על ישראל, מקיש למלכות שלמה ליציאת מצרים, מה יציאת מצרים מניסן מניין לה, אף למלכות שלמה מניסן מניין לה. ולמלכי אומות העולם מונין מתשרי, והיינו דתנן לקמן בסמוך באחד בתשרי ראש השנה לשנים, כלומר לשנים של מלכי אומות העולם, ונפקא מינה לפי שרגילים למנות זמן שטרות לשנות המלך משנה שעמד בה, משום שלום מלכות. . . ואם עמד מלך באדר, וכתב לו הסופר בניסן שלאחר י"ג חודש, ניסן של שנה שניה, כיון דניסן ראש השנה למלכים, הוי ליה שטר מוקדם ופסול, משום דהאי ניסן של שנה שלישיית הוא, ושטרי חוב המוקדמים פסולים לפי שנמצא טורף לקוחות שלקחו השדה מן הלוחה בין זמנו של שטר לזמן ההלואה, שלא כדון, שהרי קדמה מכירה להלואה, לפיכך קנסוהו לאבד גם מומן ההלואה ואילך ולא גבי ממשעבדי:

^פ בספרים מנוקד ראש חדש (בחולם וסגול) וצ"ע שלפ"ז רוצה לומר שר"ח הוא בחי' ר"ח ויותר נראה לנקד ראש חדש (בקמץ) וכוונתו שראש חודש הוא בחי' ראש חדש.

